

L'udovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
7/2013
23. január 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

MAĎARSKÍ „AKTIVISTI“
NÁS ŽALUJÚ V BRUSELI
Strana 4.

ZNÍČIA EUROMENU
NEZODPOVEDNÍ POLITICI?
Strana 5.

NEPRISPÔSOBIVÍ SUSEDIA
MU ROBIA ZO ŽIVOTA PEKLO
Strana 6.

S PÁPEŽOM BENEDIKTOM XVI.
ODCHÁDZA JEDNA EPOCHA
Strana 7.

SLOVENSKÉ SLOVO JE
NÁŠ BOJ A ŽIVOT
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Vyblafnúť na niekoho otázku, čo opúšťa nachmelený krčmu alebo na lavičke v parku si práve dopriava na slniečku dúšok čuča, už dopredu vylučuje od osloveného dajakú duchaplnosť alebo presvedčivý intelektuálny výkon. Navyše ak respondent aj svojim vzhľadom a zjavnými psychomotorickými dispozíciami dopredu signalizuje, že anketa pre neho dopadne nelichotivo, groteskne či znevažujúco. Aj „normálny“ človek by mal v takom momente pred kamerou a mikrofónom problém. Videl som mnohých s diplomom, čo si v tej chvíli nevedeli spomenúť ani na číslo vlastného telefónu. A ak by tak náhodou nebolo, ešte stále je tu televízna strižňa, kde možno s ľuďmi a ich výpoveďami urobiť na obrazovke hotové čary, až sa – ako sme tomu vravievali – „vlastné ucho čuduje, čo vlastná huba vypovie...“

Presne preto som dlho televíznej brandži odolával a keď ma kolegovia a priatelia v STV presviedčali, aby som prišiel do partie, dlho som ich odbíjal, že sú iba kamuflážnici, viac za nich robí technika a triky (a v istom období aj inštrukcie zhora)... a že od poctivej novinárčiny majú ďaleko. Dal som sa prehovorit' a dodnes ľutujem. Nadlho a možno natrvalo som stratil o televízii ilúziu. Jedných z mojej spravodajskej družiny vyhnali do izolácie na 28. pochodie a mne v roku 1995 vo výpovednej lehote vyplátili trojmesačné odhodné vopred a zakázali aj vstup do Mlynskej doliny! No keď občas hľadím do televízora teraz, moja ľútosť nie je až taká veľká. Nazvať tú produkciu a vysielanie hnojiskom sa neodvážim. Hnoj je predsa len užitočný...

A vidíte, trebárs taký pán Oliver. Ten si zo spodinovej, stupidinej a z dramaturgickej plytčiny urobil výnosnú živnosť a roky putuje s dekadentnou reláciou. Aj múdry schybi či Dereš slovenskými televíziami ako moderátorský fénix – keď v niektoej zhorí, v inej opäť vstane z popola. Najnovšie – a to je už naozaj silná káva – v STV aj s požehnaním ministerstva kultúry, ktoré mu na takúto šírenie vzdelanosti v slovenskej pospolitosti a na vytváranie obrazu o nej odklepovalo štátnu podporu, že všetky spolky výtvarníkov by určite mali po starostiach na desaťročie!

Emil SEMANCO

R - 2013008

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Na jednej z posledných audiencií pápeža Benedikta XVI. sa zúčastnili stovky Slovákov Svätý Otec požehnal Slovensku aj Matici

Maroš M. BANČEJ – Foto: SF L'Osservatore Romano

Nadšenie, slová úcty, ale aj slzy dojatia. V takomto duchu sa nieslo stretnutie slovenských pútnikov so Svätým Otcem Benediktom XVI., ktoré sa uskutočnilo v Ríme 13. februára. Zvláštnymi cestami osudu sa tak stalo dva dni po tom, ako pontifex ohlásil svetu svoju rezignáciu.

Púť Slovákov k hrobu svätého Cyrila v Ríme organizovali spolu s Maticou slovenskou Fórum kresťanských inštitúcií a Rada pre laické a apoštolské hnutia Konferencie biskupov Slovenska. Hlavným cieľom púte bolo pripomenúť si jubilejný cyrilo-metodský rok pri príležitosti 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov na územie Slovenska, pričom pútnikov viedol bratislavský gréckokatolícky eparcha Mons. Peter Rusnák.

POCTA PRE MATICU

Pápež Benedikt XVI. mal za sebou závažné rozhodnutie a po prvýkrát od oznámenia, že sa vzdáva pontifikátu, objavil sa na verejnosti. Vzápätí pred takmer deviatimi tisíckami pútnikov odzneli tieto slová: „Srdečne vítam pútnikov zo Slovenska. Osobitne zástupcov kresťanských, laických hnutí, združení, ako aj Maticy slovenskej. Bratia a sestry, pôstna doba nás pozýva na obete cez modlitbu, konanie skutkov milosrdenstva a počúvanie Božieho slova. Na také prežívanie pôstu udeľujem apoštolské požehnanie vám i vašim drahým. Pochválený buď Ježiš Kristus!“

Predseda MS Marián Tkáč vyjadril pre SNN svoje pocity z audiencie u Svätého Otca takto: „Benedikt XVI. požehnal Matici aj národu slovenskému. Bolo to vôbec po prvýkrát v histórii, keď z úst nástupcu svätého Petra zazneli slová Matica slovenská.“ Slovenské, ale aj české médiá nešetřili superlatívami. Jedno z vyhlásení opisovalo prijatie nasledovne: „Atmosféra porovnateľná azda iba s fanúškami futbalovej reprezentácie. Najviac vlajok je vidieť práve zo Slovenska.“ Jedno je však neodškriepiteľné. Navzdory svetovej kríze nielen ekonomickej, ale najmä kríze hodnôt boli to azda práve slovenskí pútnici, ktorí preukázali pev-

Odchádzajúci pápež Benedikt XVI. prijal dar z rúk predsedu Maticy slovenskej.

nosť vo viere a zásadovosť postoja k cyrilo-metodskej tradícii.

Ako nám povedala jedna z účastníčok audiencie, riaditeľka Domu MS v Šuranoch Mirka Kozárová: „Bol to neuveriteľný zážitok počuť slovenské slová z úst Svätého Otca. Rovnako sa mi navždy vpiše do pamäti zhromaždenie Slovákov so zástavami pri pomníku svätých Cyrila a Metoda, ako aj dojímavé chvíle na omši v Bazilike sv. Klimenta, ktorú slúžil kardinál Jozef Tomko.“

HLADÍME DO BUDÚCNOSTI

Návštevu Ríma a najmä audienciu u pápeža organizátori plánovali približne rok a to tak, aby pripadla na deň smrti

svätého Cyrila, čo je 14. február. Snúbili sa v nej hneď dve dôležité výročia. Tým hlavným je 1 150. výročie príchodu solúnskych bratov na územie Veľkej Moravy. Tým druhým, nemenej dôležitým, je 150. výročie založenia Maticy slovenskej, ktoré sa historicky viaže k našim vierozvestcom. To, že Benedikt XVI. oznámil svetu svoj odchod do ústrania, nič nemení na tom, že plánované oslavy pripomenú celému Slovensku, za čo všetko vďačíme kresťanskej misii Cyrila a Metoda.

Uvedomil si to aj premiér Robert Fico, ktorý v tejto súvislosti vyhlásil: „Okamžite po tom, ako bude nový pápež zvolený, obrátime sa na neho s otázkou, či je pripravený podporiť oslavy tohto vý-

znamného výročia, a dúfam, že nájdeme pozitívnu odpoveď. Ja som túto tému komunikoval aj s ministrom zahraničných vecí, ktorý sa nedávno stretol so Svätým Otcem. Pripadá nám to ako určitá výzva a šanca, ak bude zvolená v krátkom čase nová hlava katolíckej cirkvi, určite zopakujeme svoje pozvanie.“

Podľa Mariána Tkáča, ktorý Benediktovi XVI. daroval svoj obraz, na ktorom je hlava katolíckej cirkvi spodobená pod staroslávny hradom Devín, je súčasná situácia symbolická. Podobne ako príchod vierozvestcov aj voľbu nového nástupcu na stolič svätého Petra môžeme brať ako znamenie, že sa začala duchovná obroda Slovenska.

3 OTÁZKY PRE:

Mons. ThLic. Mariána GAVENDU, katolíckeho kňaza

Veľká noc bez pápeža by bola smutná, ale to sa nestane

• Stalo sa čosi nepredstaviteľné – Cirkev prišla o pápeža, ale ten pápež je živý, zdravý.

Samozrejme, že sa táto otázka vynára, pretože obvyčajne naše generácie vnímajú odchod pápeža ako čosi, čo prichádza spolu s jeho smrťou. Ale pravidlá pre obdobie uprázdneneho pápežského stolca – čas sedisvakencie – sú jasné. Tu je skôr akousi neznámou samotný fakt odstúpenia pápeža. A naozaj rébusom pre predstaviteľov Cirkvi je teraz vyriešiť napríklad aj to, aké postavenie v jej radoch bude mať abdikovaný Svätý Otec. Bude napríklad emeritný kardinál?

• Čo sa stane večer v posledný febru-

árový deň, keď sa uprázdni pápežský stolec?

Vedenie Cirkvi podľa už známych pravidiel preberie 28. februára o 20. hodine – ako už oznámil Benedikt XVI. čas, v ktorom odíde z pápežského stolca, dekan kardinálskeho zboru. Tento dekan je viazaný záväznými smernicami. Pretože aj v Cirkvi platí systém, že keď končí pápež svoje funkčné obdobie, končí sa aj právomoc jeho takzvanej vlády. Cirkev však treba spravovať aj v tomto období. Nie je to obdobie bezvládia, ide iba o neobsadený stolec. Na všetkých kongregáciách, to je niečo ako naše ministerstvá, sa však zastavuje platnosť oprávnenia funkcií. Veď ani v našom štáte sa nemôže stať, že by padol predseda vlády a

ministri by ešte vydávali rozhodnutia. V Cirkvi platí ten istý princíp moci.

• Prejde štyridsať dní pôstu a príde Veľká noc, jeden z najväčších sviatkov veriacich...

Veľká noc je veľký argument. Vieme si predstaviť, že by bola bez pápeža, napokon to hrozilo v čase, keď sa ku koncu svojej pozemskej púte blížil Benedikt predchodca Ján Pavol II., bola by to však veľmi smutná Veľká noc. Dá sa takmer na 99,9 desiatin percenta pravdepodobnosti predpokladať, že svet spozná nového pápeža už niekedy v polovici marca.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK

Foto: archiv

V SNN 8/2013
SI PREČITATE

■ Pohľad zo zahraničia: Slovensko sa nedá vyjadriť len jedným slovom
■ Výzva ministrom vnútra Robertovi Kaliňákovi: Neničme materinský jazyk
■ Predseda SNS Andrej Danko aj o spolupráci národnárov s SMK

Médiá rozšírili zavádzajúce správy o zamýšľanom pamätníku sv. Cyrila, Metoda a Gorazda Zahmlievajú pravdu okolo súsošia vierozvestcov

Maroš M. BANČEJ - Fotomontáž: Anton GÁBRİK

Nedávno sa v istom denníku objavil článok s priam bombastickým titulom: Z gigantickej sochy vierozvestcov ostalo len miesto. Autorka sa nenápadne snažila vzbudiť u čitateľa pocit, že sa nijaký pamätník napokon stavať nebude, lebo mesto aj odborníci sú proti a „trucovitá“ Matica slovenská sa bude musieť pri oslavách 150. výročia príchodu solúnskych bratov zaobísť bez súsošia. Keďže sa SNN touto témou dlhodobo zaoberajú, radi by sme niektoré zavádzajúce tvrdenia z článku uviedli na pravú mieru.

Zdá sa, že v niektorých médiách stále pretrvávajú tendencie vzbudzovať negatívne emócie. Už len formulácia „gigantická socha“ má v čitateľovi vyvolať pocit, že sú tu snahy v čase krízy rozbiehať megalomanské projekty. Pritom súsošie je v mierne nadživotnej veľkosti a náklady na jeho realizáciu sú okolo 160 tisíc eur, čo je vzhľadom na iné porovnateľné akcie u našich susedov veľmi skromná čiastka.

■ VELKÝ AKO VELKÝ

Autor víťazného návrhu, akademický sochár Anton Gábrík nám k tomuto označeniu pre SNN povedal: „Autorka má zrejme veľké medzery, čo sa európskej sochárskej scény týka. Prišiel by som jej vidieť skutočne veľké sochárske projekty vo Francúzsku, v Nemecku, v Maďarsku či v Českej republike...“ Rovnako je viac než sporný údaj v článku, kde autorka píše: „Víťazný

návrh však viacerí kunsthistorici kritizovali...“ Podľa našich zistení sa kriticky k súsošiu vyjadrila Zuzana Bartošová, ktorá má, samozrejme, na svoj názor nárok a nikto jej ho neberie. Spočítané a vydelené – podobné podsúvanie polopráv a zavádzanie už trvá nejaký ten čas a určite ovplyvnilo aj poslancov mestského zastupiteľstva, ktorí zneisteli, a začala sa neplodná diskusia najprv o mieste postavenia súsošia a vzápätí o jeho výtvarnom stvárnení.

■ SME OPTIMISTI

O novej podobe sa už nebude najskôr rokovať v mestskom zastupiteľstve. Primátor Milan Ftáčnik (nezávislý s podporou Smeru) sa stretol s iniciátormi súsošia a dohodli koordináciu ďalších krokov, ktoré povedú k jeho konečnej realizácii. Odborníci dotiahnu do konca niektoré otvorené otázky a vytvoria predpoklady pre definitívny súhlas

hlavného mesta. Predseda Spoločnosti sv. Gorazda Miroslav Holečko je tiež optimista. „Všetko speje k tomu, že sa napokon s magistrátom i ministerstvom kultúry dohodneme. Naša spoločnosť spolu s vedením Matice slovenskej urobila maximálne ústretové kroky a ceníme si, že aj autor návrhu Anton Gábrík reagoval pružne na pripomienky, ktoré sa ozvali na zasadnutí mestského zastupiteľstva.“ Stanovisko Ministerstva kultúry SR je tak isto jasne čitateľné: „Ak Matica predloží žiadosť o dotáciu na návrh súsošia v roku 2013, príslušná grantová komisia ho posúdi a nevidíme dôvod, aby ho napokon nepodporila,“ povedal hovorca MK SR Jozef Bednár. Je teda viac než pravdepodobné, že sa naši čitatelia v blízkej budúcnosti dočkajú článku, ktorý za celou anabázou okolo súsošia svätých Cyrila Metoda a Gorazda dá víťaznú bodku.

Hrubá urážka Slovenska a jeho obyvateľov priamo z parlamentu, ktorá sa nedá premlčať Lucia Nicholsonová tvrdí, že u nás povstáva luza

Ivan BROŽÍK

Ak poslanec parlamentu na začiatku volebného obdobia slávnostne prisahá vernosť Slovenskej republike a ani nie o rok hovorí o tom istom Slovensku ako o „hnusnom“, potom je tu dôvod zaoberať sa úprimnosťou sľubu, a teda aj platnosťou mandátu. Byť verný čomusi, čo sa mi hnuší, sa totiž nedá.

Celý výrok poslankyne Lucie Nicholsonovej, prednesený v rokovacej sále Národnej rady Slovenskej republiky v prítomnosti štátneho znaku a štátnych symbolov, znie: „... to musel prísť človek až z Kanady, aby nám otvoril oči na tomto hnusnom Slovensku, tak tomu sa kopia na hlavu žaloby na ochranu osobnosti od všetkých tých goril... Táto krajina sa stáva naozaj Absurdistanom... To sú všetky veci, ktoré mi nedovolia byť hrdou Slovenkou... Počas tejto vlády tá luza znova povstáva. Neprejde ani tak veľa dní, keď Slovensko bude zase tou čiernou dierou na mape...“

■ KANAĎAN A LUZA

Nechajme bokom dôvody, prečo na „toto hnusné Slovensko“ prišiel „človek až z Kanady“, možno o nich v Kanade vedia viac. Už menej bokom sa dá nechať urážka zo strany poslancu parlamentu, ktorý časť obyvateľov Slovenska nazýva luzou. To jednoducho chce

verejné ospravedlnenie. Alibizmus, že poslanec môže bezrestne na pôde parlamentu povedať čokoľvek, obstojať akurát tak z pohľadu platnej legislatívy. Z pohľadu morálky by však takýto poslanec mal na verejnosti chodiť už len kanálmi. Veď čo až tak pani Nicholsonová na Slovensku drží, že prehltá aj tú – podľa nej – jeho hnusnosť? Teda okrem poslaneckého platu a iných výsad, s výkonom funkcie poslancu spojených?

Keď Slovenské národné noviny oslovili doslova rešpektovanú osobnosť Slovenska, profesora Ferdinanda Klindu, jeho prvá reakcia bola zhrzenie a následne pobúrenie. Po opätovnom prečítaní výrokov poslankyne Nicholsonovej zo SaS formuloval toto stanovisko: „Divím sa, že poslanci slovenského parlamentu medzi sebou trpia individuál s takým zmyšľaním, ako má pani N. a aj ten bývalý súdruh, ktorému je na vracanie zo slovenského štátneho znaku.

Prezentujú nielen svoju úroveň, ale aj status strán, ktoré ich delegovali. Tým to nevadí? Aspoň vieme, akú cenu má ich hlas... Divím sa tiež, že poslanci za celých dvadsať rokov neustáliili legislatívu na ochranu štátu a jeho dôstojnosti.

AKTUÁLNE

Tá mala byť prijatá súčasne so vznikom štátu.“

Minister kultúry Marek Maďarič, ktorý má kultúrnosť a civilizovanosť priamo v pracovnom úväzku, pre SNN v tejto súvislosti konštatoval: „Akékoľvek problémy a negatíva na Slovensku máme, nikdy by som Slovensko paušálne nenazval hnusným. Takýto výrok viac vypovedá o pani poslankyni ako o Slovensku.“

■ RADIČOVEJ OPTIKA

Expremiérka Iveta Radičová prednáša už mesiac na univerzite v Oxforde

a pripravuje výskumnú správu o vzťahu politiky a médií v Slovenskej republike v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ. Okrem iného v súvislosti s jej prípravou prekvapujúco vyhlásila: „Keďže strany majú slabú spoločenskú bázu, mnohé sa snažia ukoristiť či kolonizovať štát v snahe vymeniť, zobchodovať štátne zdroje za politickú podporu. Napríklad sa umiestňujú podporovatelia strán na miesta v štátnej a vo verejnej správe. Stranická kolonizácia štátu je často sprevádzaná stranickou kolonizáciou médií, väčšinou zakrytú.“ Je jasné, že keď sa to nedá – napríklad pre demokratickú prehru vo voľbách, Slovensko sa v myšliach a aj vo vyjadreniach rôznych nicholsonovcov zákonite stáva hnusným a jeho voliči luzou. Na to si treba pamätať aj pri ďalších voľbách!

Kniha Gorila sa po začiatočnom nadšení predáva už pomerne zle. Napokon, literárne kvality diela sú takmer nulové a faktografia je nanajvyšš sporná,

doteraz nepreukázaná. Možno aj preto jej pani Nicholsonová v parlamente takýmto spôsobom robí reklamu. Je to napríklad názor Rafaela Rafaja zo SNS, ktorý tiež povedal: „Mňa zas chytá hnus z takéhoto hanobenia národa ústavným činiteľom, ale na Slovensku je to tak: nejedna čierna ovca očierňuje vlastných čiernou dierou.“ Uzavrime túto vážnu tému poznámkou barda slovenskej žurnalistiky Jána Čomaja: „Vážne slová! Memento. Iba jednému sa čudujem: Ako môže taká vzdelaná, rozhladená a iniciatívna dáma sedieť v parlamente krajiny, ktorá sa pred jej vnímavým zrakom stáva Absurdistanom, ako môže byť na výplatnej listine poslancov v hnusnom Slovensku plnom goril, ako môže prejavovať túžbu byť hrdou Slovenkou v náručí luzy a ešte sa aj pyšne vypínať nad čiernou dierou, na pokraji ktorej stojí! Žiaľ, neuplynie veľa času a Slovensko si ani nespomenie, že SaS tu motala istá pani N.“

VŠIMLI SME SI

Patrónom Európy je sv. Benedikt

I povedal Boh izraelskému ľudu: „Moje cesty nie sú vašimi cestami a moje myšlienky nie sú vašimi myšlienkami.“ A tak to býva so všetkými púťami a pútníkmi. Putovali sme do Ríma k hrobu sv. Cyrila, tohto veľikána európskej kultúry.

Ako pred každou púťou sme organizovali, modlili sa, tešili a premýšľali ako čo najlepšie zabezpečiť všetko, aby boli pútníci spokojní. A tak práve vďaka modlitbám Boh nás viedol na tejto ceste. Nikdy by sme si neboli pomysleli, že prideme do Ríma vo chvíli takej neobyčajnej, keď Svätý Otec končí svoj pontifikát. Boli sme prítomní pravdepodobne na jeho poslednej audiencii. Táto zvláštna súvislosť medzi vyčerpaným pápežom Benediktom XVI., ktorý sa vzdáva svojho úradu, a sv. Cyrilom, ktorý tak isto vyčerpaný vzdáva sa pri svojej poslednej púti do Ríma

a tam aj zomiera, je viac ako evidentná. Ktovie, či sv. Cyril mal toľko času, keď sa lúčil so svojimi učeníkmi pred odchodom do Domu svojho Otca, ako mal Svätý Otec, keď sa lúčil s nami, ktorí sme boli prítomní v Aule Pavla VI., a keď udelil svoje najkrajšie a najdojímavejšie – Urbi et Orbi. Bol by si niekto z nás niečo také týždeň pred odchodom pomyslel? Človek mieni, ale Pán Boh koná, vždy však pre naše dobro. Matica slovenská dostala toto veľké privilegium byť pri tom a priamo hmatateľne sa dotknúť tohto historického momentu. Dvaja veľikáni odchádzajú zo scény tohto efemérneho sveta v takmer jeden deň, s odstupom viac ako tisíc rokov. Sv. Cyril žehnal slovenský národ a Svätý Otec požehnal celý svet. Tým, že pápež Ján Pavol II. povýšil sv. Cyrila a Metoda na spolupatrónov Európy, ich odkaz je dnes Urbi et Orbi a pripravujú sa celému svetu tak ako pápež. Patrónom Európy je sv. Benedikt, podľa ktorého si dnešný Svätý Otec vybral meno. Táto súvislosť iste nie je náhodná.

Daniela SUCHÁ

Míny po nedávnej pravicovej vláde sú stále aktívne Zo sabotérov sa stali aktivisti

Slovensko potrebuje každé euro. Nástrážne míny v ekonomike štátu ako dedičstvo po „slušnej“ vláde Ivety Radičovej“ ešte stále nie sú všetky deaktivované. Týždeň čo týždeň minister financií hasí výpadok niektorého zo zdrojov štátneho rozpočtu.

V tejto atmosfére naozaj rozhnívajú zistenie, že predošlá „pravícová“ vláda nedokázala v roku 2011 využiť ani jedno euro z eurofondov. Dá sa pochopiť, že nebol záujem o ten druh eurofondov, ktoré pretavené do podoby rôznych samosprávnych projektov v konečnom dôsledku slúžia občanom. Dá sa pochopiť, že nebol záujem o ten druh eurofondov, ktoré

mohli smerovať do rozvoja vidieka. Napokon dá sa pochopiť aj to, že politici z predchádzajúcej vlády sa akosi netrhnali, aby dokázali zabezpečiť peniaze, ktoré by poslúžili nám všet-

ČO INÍ NEPÍŠU

kým, hoci aj v sekundárnej podobe nižšej DPH či väčších zdrojov pre školstvo a zdravotníctvo. Určite by sa inak tí „politici“ trhali, ak by išlo o peniaze, ktoré možno previesť na súkromné účty. Eurofondy však pod kontrolou orgánov Únie majú slúžiť nám všetkým. Za stratu politickej súdnosti možno preto najnovšie považovať nedávne torpédovanie snáh

súčasnej vlády o urýchlené prijatie zákona o výberovom konaní zo strany Lucie Žitňanskej (SDKÚ-DS). Ak totiž do konca roka 2013 nedokážeme vyčerpať peniaze, ktoré mala zužitkovať už v roku 2011 vláda jej politických spriaznencov, potom o ne jednoducho prídem. S vážnymi následkami pre nás všetkých.

„V roku 2011 vláda Ivety Radičovej vyčerpať nulu. My sme začali rozbiehať čerpanie, ale vy mu potrebujete dať nejakú pomoc. Ak máme my minúť peniaze, ktoré ste vy nevyčerпали, do konca roka 2013, tak je tu problém, že my ich musíme nielen obstaráť, zrealizovať, ale aj zaplatiť,“ adresoval Lucii Žitňanskej minister vnútra Robert Kaliňák z vládneho SMER-u. Totiž kvalitné čerpanie eurofondov môže okrem iných efektov viesť aj ku skorému návratu 19-percentnej DPH. A to asi súčasnej opozícii prekáža v prvom rade.

(ib) - Foto: internet

Nezamestnanosť a smrtiaci koktail

Roman MICHELKO

Dnešná opozícia je na unudenie prostoduchá. Jej pseudoargumenty sa už dávno vyčerpali, a tak len donekonečna verifikuje čosi o vražednom koktaile, ktorý pre podnikateľov namiešala Ficova vláda. Pritom sa stalo len to, čo by nijaká populistická vláda nikdy neurobila.

Mnoho rokov neriešený problém s dôchodkami živnostníkov a dohodárov sa nakoniec niekto podujal riešiť. Rovnako sa konečne našla dostatočná politická odvaha vstúpiť do totálne spackaného dôchodkového systému a urobiť ho trvalo udržateľným. Inak povedané, každému súdnemu človeku bolo jasné, že pomer odvodov 9 percent ku 9 percentám do priebežného a kapitalizačného piliera je z hľadiska verejných financií dlhodob

neudržateľný. Takisto sa našla odvaha vstúpiť aj do prvého piliera a naviazať odchod do dôchodku na dĺžku dožitia.

Veci okolo Zákonníka práce ani nebudeme komentovať. Nijaká revolúcia sa nekonala, nijaké garancie doživotného zamestnania či niečo, čo by sa len z diaľky podobalo trebárs francúzskemu Zákonníku práce, kde prepustiť už raz prijatého zamestnanca je naozaj problém. Z hľadiska ochrany zamestnanca sa v ZP udiali len kozmetické úpravy. Parametricky sa upravili výpovedné lehoty, znova sa zaviedol súbeh odstupného a výpovednej lehoty. Naopak, pre ľudí, ktorí sú zamestnaní menej ako päť rokov, sa odstupné znížilo z dvoch na jeden mesiac. Ak z tejto novely bude niekto profitovať, tak

sú to zamestnanci, ktorí boli zamestnaní viac ako dvadsať rokov u jedného zamestnávateľa, čo je v dnešných turbulentných časoch viac ako exotický jav.

KOMENTÁR

Ďalšia z vecí, ktoré sa dnešnému kabinetu vyčítajú, je zavedenie odvodov pre dohodárov a zvýšenie odvodov živnostníkov. Začnime dohodármi. Z pozície zamestnávateľa možno konštatovať, že pre zavedenie odvodov dohodárom so žiadnym dohodárom, ktorý pre nás pracuje, neprerušíme spoluprácu. Neprerušíme ju jednoducho preto, lebo ich prácu potrebujeme. Dokonca chápem, že pre ľudí, ktorí dlhé roky či až desaťročia nemali trvalý pracovný pomer a stále

pracovali len na dohody, musel vzniknúť problém, čo s ich dôchodkami. Čo sa dá tomuto návrhu vyčítať, je zodvodenie aj dôchodcov. Tam to nemá logiku, keďže takíto dohodári už svoj dôchodok majú a nijako sa im už odvodmi z dohôd nezvyšujú. Je preto škoda, že okrem stredoškôľakov a vysokoškôľakov, ktorí majú v tomto smere výnimky, sa nemyslelo aj na dôchodcov.

Čo sa týka živnostníkov, je skutočne asi neprijateľné, aby u nás do dôchodku odchádzali ľudia s dôchodkom vo výške 180 eur. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že zvýšené odvody nejdú na potrebu vlády, teda nejdú „do vrečka“ Fica či Richtera. Štát len „prinútil“ živnostníkov, aby si na svoj dôchodok odkladali viac, než to bolo doteraz, aby nakoniec, keď sa dostanú do dôchodkového veku, mali zabezpečenú dôstojnú jeseň svojho života.

Na celej neplodnej diskuzii azda najviac irituje, že opozícia celkom zjavne nedokázala prekonať svoj myšlienkový horizont. Od konca deväťdesiatych rokov je mentálne nastavená len na excelo-

vanie v „pretekoch ku dnu“. Tie vychádzajú z teórie komparatívnych výhod, pričom slovenská pravica sa orientovala na to isté, čo ponúka tretí svet. Teda na jednej strane vysokokvalifikovaných, disciplinovaných a nízko zaplatenú pracovnú silu. Jediná mantra, ktorú praviví exponenti donekonečna omieľajú, je zlepšenie podnikateľského prostredia, rozumej čo najnižšie dane a odvody a extrémna flexibilita trhu práce – teda takmer nulová ochrana zamestnancov. Vraj len to môže pomôcť zamestnanosti.

V krajnej interpretácii to možno aj dáva logiku. Ak by zamestnanci na Slovensku mali postavenie otrokov a pracovali by len za skromnú stravu, asi by nezamestnanosť bola skutočne nižšia. Otázka je, či toto má byť cieľom, či skutočne toto je to, čo chceme. Vyspelý svet totiž svoju prosperitu zakladá aj na iných komparatívnych výhodách. Tými sú napríklad vzdelanostná ekonomika, sofistikované výroby, podpora podnikateľov, ktorí investujú do výroby s vysokou pridanou hodnotou. Tak ďaleko však horizonty našich opozičných demagógov nesiahajú.

Opäť idú pretvoriť pamäť národa

Eva ZELENAYOVÁ

Ivan Petranský na čele Ústavu pamäti národa predstavoval mladého odborníka bez predsudkov k vlastnému národu. Do funkcie bol zvolený počas predchádzajúcej vlády Roberta Fica. Bol nominantom SNS. Nejestvovala žiadna zákonná prekážka na jeho opätovné zvolenie. Prečo teda muselo prísť k zmene? Čo sa dá čítať zo slov podpredsedu parlamentného klubu Smeru-SD Miroslava Čiža, že pri výbere kandidáta „sa sústredili na otázku kritérií“ a „prevládol názor, že je potrebné stabilizovať pomery v ústave, samozrejme aj prirodzenú rovinu kontinuity?“

Ak ide o otázku kritérií, tak Petranského koncepcia dodr-

žiavala všetky zákonné ustanovenia. V krátkom čase sa mu podarilo vybudovať vedeckovýskumnú základňu, bez čoho nemožno zodpovedne hodnotiť obdobie neslobody. Niektorí

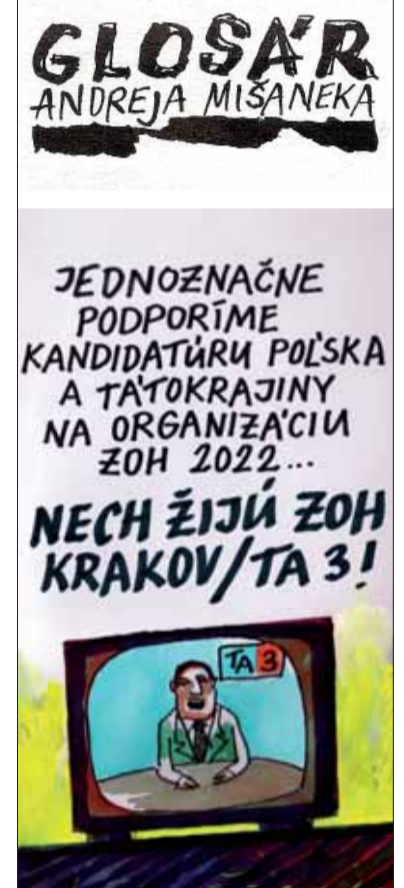
POZNÁMKA

opONENTI mu zazlievali vydávanie kníh, aj keď práve publikačná činnosť výrazne rezonovala v odbornej verejnosti. Všetci navrhovaní kandidáti na šéfa ústavu avizovali úmysel zmeniť jeho smerovanie. Najväčším radikálom v tomto smere bol Juraj Kalina. Ondrej Krajňák akoby ani žiadnu víziu nemal. Zrejme pre prípad, aby ho Smer-SD nestiahol skôr, než ho zvolia.

Prečo teda musel Petranský odísť? Čo v predstavách Smeru-SD znamená prirodzená kontinuita? Čoho? Pomerov z čias Langoša? Krajňák sa už dal počuť, že sa do ústavu vrátia ľudia, ktorí v poslednom období z neho odišli. Jeho kritici vyjadrujú obavy z toho, že pochádza z katolíckej rodiny, že jeho otec mal dobrý vzťah k biskupovi Vojtaššákovi. Ale jeho otec je tiež členom organizácie politických väzňov blízkej KDH, ktorú vedie veľký kritik cirkvi Anton Srohlec. KDH sklamalo v otázkach národnej svojbytnosti a politikí väzni pod vedením Srohleca sa stotožňujú s politikou tejto strany. A idú ešte ďalej, stávajú sa otvorenými bojovníkmi proti

cirkvi. Srohlec dokonca vyhlasuje „my sme cirkev“. Pritom Krajňák takmer výlučne spolupracuje s touto organizáciou, aj keď sa do nej prihlásilo necelých 16 percent z celkového počtu organizovaných politických väzňov. Čo teda mala priniesť voľba nového šéfa ÚPN? Vyhnáť z neho pamäť národa?

Petranský v minulosti odolal akýmkoľvek politickým tlakom. Či zo strany SNS alebo Radičovej vlády. Počas jeho pôsobenia sa podľa Jána Čarnogurského ústav vypracoval na druhé centrum výskumu moderných dejín. To zrejme nekonvenovalo bývalej vláde, ktorá sa usilovala ovládnuť ústav zmenou zákona. Čo nevyšlo Radičovej vláde, uskutočnili dnes. A to nemusí byť dobrý signál pre národné a kresťanský orientovaných voličov tohto politického subjektu, ale naopak. Najmä po slovách Pavla Hrušovského, že ÚPN treba sfunkčniť. Inými slovami, pretvoriť. Pretvoriť pamäť národa?

AKO BOLO, ČO BOLO

Už je tu zasa chrípka. Lekár sa ocitol medzi mlynskými kameňmi. Niektoré poisťovne ho chcú motivovať na to, aby na pacientovi šetril, farmaceutické firmy zasa, aby mu predpisoval ich produkty. Počas chrípkovej epidémie majú lekárne hody. Chorí cvakajú na drevo, lebo protichrípkové lieky nehradí poisťovne. Televízna reklama je ich však plná. Ukáže vám priedušky, z ktorých sa náhle stratí červená farba, a pred pár sekundami zmorený človek si záračne s úľavou vydýchne. Kto tejto reklame prepadne, zväčša skoro zistí, že sa nijaké zázraky nedejú. Každý si tie svoje neduhy musí vyležať a vypotiť sám.

Často počujeme, že v našom zdravotníctve chýbajú peniaze. Nuž pozrime sa dozadu, kam sa podeli? Prvým poprevratovým ministrom bol komunista Stanislav Novák a po ňom Alojz Rakús za KDH. Obaja žili z toho, čo zanecha-

la predošlá éra. Prvým ministrom zdravotníctva v druhej Slovenskej republike bol Viliam Soboňa (HZDS), ktorý prevzal bodový systém tak, ako funguje v zahraničí. Do bodov sa dali zakódovať výkony, ale lekári zistili, že síce popisali hory papierov, ale tie nemal kto vyhodnotiť. Chýbal informálny systém, ktorý by previedol masu údajov na poisťovne. Po

riadeniach odstupňoval ceny za lôžkodni. Realita čoskoro ukázala, že náklady na lieky vzrástli desaťnásobne. Farmaceutický moloch produkuje liečivá a výživové doplnky od vidím do nevidím a zjavne má radšej chronického požiarača svojich produktov ako zdravého človeka. Zdravotné poisťovne sa množili ako huby po daždi. Pre vlastnú spotrebu

novi Kováčovi (SDKÚ) odovzdal zdravotníctvo bez peňazí. Po voľbách do ministerského kresla zasadol konateľ obchodnej firmy Tatra Alpine Rudolf Zajac (ANO). Šmahom ruky takrečeno obral nemocnice o všetko, na čom si mohli priliepať a zaplátať diery vo svojich rozpočtoch. V súkromných rukách sa ocitli lekárne, laboratória, cétečka, magnetické rezonancie, dialý-

vania Ivana Valentoviča a Richarda Rašiho (SMER-SD) sa začalo hovoriť o tom, že by poisťovne, ktoré žijú s platieb poisťencov, nemali vytvárať zisk. Minister Ivan Uhliarik (KDH) chcel nemocnice pretransformovať na akciové spoločnosti a zbaviť štát zodpovednosti za chorých. Jeho plány zastavil až ostrý štrajk lekárov.

Boli to zvláštne časy. Každý minister čosi rozbabral a jeho nasledovník to poprel, aby začal s niečím iným. Za ministerky Zuzany Zvolenskej by sa mali peniaze poisťencov zliať do jedinej poisťovne. Iste ich tam bude viac, ale dosť ich určite nebude. Nezabudnime na Zajacov „danajský dar“ slovenským nemocniciam. Lukratívne služby, na akých si mohli nemocnice priliepať, sú preč a firmy, ktoré ich vlastnia, si so ziskom odkroja veľkú čiastku z balíka na liečenie ľudí. A poisťovní, možno už len jednej, ostane zase Šagátov odkaz, tzv. „prospektívny rozpočet“, ktorý medzitým premenovali na „zmluvy s poisťovňami.“

Danajský dar Rudolfa Zajaca

Peter VALO

Soboňovi nastúpil nominant DÚ Tibor Šagát. Zaviedol platby za tzv. lôžkodni, ktoré sa zrávali jednoduchšie, ale čoskoro sa ukázalo, že nie je dosť techniky ani na vyhodnotenie tejto obstarožnej metódy. Šagáta vystriedal Lubomír Javorský (HZDS), ktorý v rôznych za-

miňali stále viac peňazí. Keď Šagát znovu nastúpil na ministerský stolec, vymyslel na záchranu premnožených poisťovní „prospektívny rozpočet.“ Takto poisťovňam umožňoval, aby nezaplatili nemocniciam za všetky odvedené výkony. Šagát svojmu nástupcovi Roma-

zy i záchranky, teda všetko, čo v plnej miere zafinancovali tie isté poisťovne, ktoré nemocniciam nemuseli preplácať za odvedené výkony.

Za Zajacovej éry sa mal stať z pacienta klient. Je to veľký rozdiel. Pacienta treba vyliečiť a klienta – udržať. Za ministro-

SEBAOBRAŇA

V ostatných dvoch desaťročiach sa v Európe rozšíril kriminálny systém, ktorého obeťami sú tzv. moderní otroci, skrátene MOTROCI. Obchod s ľuďmi je jedným z najvýnosnejších nelegálnych obchodov s ročným obrátom sedem až desať miliárd dolárov. Jeho obeťou sa v Európe každý rok stane vyše stotisíc ľudí, mnohí z nich pochádzajú aj zo Slovenska. Lákavé ponuky práce v zahraničí sú neraz len krycím manévrom, po ktorom nasleduje zotročovanie bezbranných ľudí. Okrem obchodu so ženami sa do popredia čoraz viac dostáva nútená práca.

Moderní otroci našej doby

Diskriminácia pracovníkov zo strednej a z východnej Európy je celoeurópskym fenoménom, hovorí profesor Jo Carby-Hall z britskej University of Hull. Počas svojho výskumu zdokumentoval rôzne prípady bezohľadného zaobchádzania s ľuďmi, ktorí v rámci EÚ cestujú do iných štátov za vidinou lepšej práce a životných podmienok. Spektrum diskriminácie je široké – od byrokratických prekážok, cez pracovné vykorisťovanie až po zločiny z nenávisťi.

V súčasnosti prebieha aj u nás výskum, na základe ktorého sa neskôr opíše typológia obetí. „Ak budeme mať k dispozícii profil typickej obeť, môžeme svoju prevenciu zamerať na konkrétne ohrozené skupiny. Zatiaľ môžeme povedať, že až 60 percent obetí sú Rómovia,“ uviedol niekdajší štátny tajomník ministerstva vnútra Vladimír Čečot. Z rómskej komunity zároveň pochádzajú aj organizátori vývozu a vykorisťovania obetí, ktorí napríklad vo Veľkej Británii spolupracujú s pakistanskými skupinami a predávajú svoje obeť na prácu na farmách. Tam pracujú nepretržite sedem dní v týždni, pričom ako jedinú plácu dostávajú raz denne stravu. Otrokári im zároveň vytvoria fiktívne dlhy (poplatok za vybavenie dokladov, cesta) a systém tzv. pokút. Obete žijú pod zámkom a na každom kroku ich sprevádzajú strážcovia.

Slovensko bolo pred rokmi viac krajinou, z ktorej obeť pochádzajú, a tranzitným územím ako zneužívateľom moderných otrokov, ale v súčasnosti je naše územie pre páchatelov a obeť trestných činov v segmente obchodovania s ľuďmi aj cieľovou destináciou. Cez priekupníkov u nás končia obeť obchodovania, ktoré pochádzajú najmä z Ukrajiny, Moldavska, Rumunska a Bulharska.

„Obchodovanie s ľuďmi malo kedysi najmä sexuálny podtext, no už dávnejšie sa začína dostávať do popredia najmä problém nútených prác. Obeťami sú nielen ženy, ale aj muži, ba dokonca v prípade zobraňa často aj deti,“ povedal minister vnútra Róbert Kaliňák. Podľa neho sa obeť tejto trestnej činnosti vyhľadávajú veľmi ťažko a aj keď sa ich podarí nájsť, zväčša majú v obavách o život strach prezradiť svojich vykorisťovateľov. Na vyhľadávanie obetí už dávnejšie podpísalo policajné prezidium zmluvu s Národným inšpektorátom práce, ktorý má kontrolami vo firmách odhaľovať nelegálnych, a teda možno aj vykorisťovaných zahraničných robotníkov.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Za ČSSR obe republiky nepoužívali národné symboly, čo nebolo ani v ZSSR

Variácie československého unitarizmu

Peter MULÍK

Tak ako nie je historicky pravdivé, že československý štát vznikol v roku 1918 z vôle dvoch národov (lebo bol vyhlásený z vôle fiktívneho „československého ľudu“), tak isto nemôže byť história za pravdu tvrdeniam, že sa Československá socialistická republika pretvorila na federatívny štát dvoch národov z vôle týchto národov. Išlo totiž iba o nájdanie právnej formulácie, aby to tak vyzeralo, lebo v roku 1968 neexistoval suverénny slovenský štát, ktorý by dobrovoľne vstupoval do federácie, ba ani vtedajšia Slovenská národná rada nemala na to náležité kompetencie.

Bolo však šťastím Slovákov, že ústavný zákon o federatívnom usporiadaní Československej socialistickej republiky – jeden z mála výdobytkov obrodného procesu v roku 1968 – obsahoval formulácie, ktoré neskôr (1992) umožnili rozdelenie československého štátu a vznik terajšej Slovenskej republiky. Ide najmä o text preambuly ústavného zákona č. 143 z 27. októbra 1968, kde sa hovorí: „Uznávajúc neodňateľnosť práva na sebaurčenie až do oddelenia a rešpektujúc suverenitu každého národa a jeho právo utvárať si slobodne spôsob a formu svojho národného a štátneho života ... reprezentovaní svojimi zástupcami v Českej národnej rade a v Slovenskej národnej rade, sme sa dohodli na vytvorení československej federácie.“ Ďalej v prvej hlave prvého článku čítame: „Základom Československej socialistickej republiky je dobrovoľný zväzok rovnoprávných národných štátov českého a slovenského národa, založený na práve na sebaurčenie každého z nich.“

■ PRÁVNA FIKCIA

Aj keď v skutočnosti neexistovali ani na okamih dva samostatné štáty (slovenský a český), ktoré by sa v roku 1968 spájali do federatívneho zväzku, touto právnou fikciou sa simuloval takýto stav. Analogicky však prirodzený vývoj vidíme napríklad pri vzniku Zväzu sovietskych socialistických republík (1922), kde skutočne v duchu Dekréto o národoch vznikli

samostatné národné štáty a tie sa potom, podobne ako v Juhoslávii v priebehu antifašistického povstania, pretvorili na federatívny štát (1945).

Celý náš vývoj od roku 1943 (československo-sovietska dohoda, vianočná dohoda) svedčí o tom, že českí, ale aj slovenskí komunisti ideu česko-

LETOPISY

slovenského (štátneho) unitarizmu považovali nad princíp národnej emancipácie a uplatnenia práva národa na sebaurčenie. Vedeli, že je prirodzené a správne pripustiť tento princíp, ale sa ho báli? Ich pohnútky nie sú celkom jasné. Vyhovovalo im stále české tŕststvo v strane aj v štáte? Báli sa slovenskej malosti či provinčnosti? To boli otázky, s ktorými po celý život zápasil slovenskí komunisti (Gustáv Husák, Vladimír Clementis, Ladislav Novomeský a ďalší). Národnosťou boli Slováci, ale štátnopoliticky sa cítili ako Čechoslováci. To bola hlavná dilema slovenských komunistov.

■ PAPIEROVÝ MODEL

Federalizácia ČSSR mala prijsť obom národom rovnoprávnosť a suverenitu. Vzhľadom na politickú realitu, danú uplatňovaním totalitnej moci komunistickej strany, zostal však model československej federácie podľa historikov aj právnikov len na papieri.

Politickým základom federácie mala byť „socialistická demokracia“.

Vo federálnych orgánoch sa predpokladalo dôsledné paritné zastúpenie oboch národov. Každá z oboch republík mala svoj zákonodarný orgán (národnú radu) a svoju vládu. Česká národná rada mala 200 poslancov, Slovenská národná rada 150 poslancov. Najvyšším zákonodarným orgánom štátnej moci na úrovni federácie bolo Federálne zhromaždenie – dvojkomorový parlament tvorený Snemovňou ľudu a Snemovňou národov, ktorému bola zodpovedná federálna vláda aj prezident. Ústavný zákon vymedzil kompetencie federácie, ako aj národných republík a ich orgánov.

Výkonným orgánom na úrovni federácie bola vláda ČSSR skladajúca sa z predsedu, jeho zástupcov, ministrov a zo štátnych tajomníkov a rozhodujúca opäť vo vymedzenej kompetencii. Ak bol ministrom občan Českej socialistickej republiky, mal byť štátnym tajomníkom občan Slovenskej socialistickej republiky. Model dvojnárodnej federácie, kde jeden národ bol o polovicu menší ako druhý, priniesol jedno špecifikum. V ČSSR bol princíp zákazu majorizácie. Spoločil v tom, že pri hlasovaní o určitých zákonoch bol nevyhnutný súhlas väčšiny poslancov Snemovne národov (väčšiny poslancov Snemovne národov zvolených v ČSR a väčšiny poslancov zvolených v SSR).

■ HUSÁKOVO LAVÍROVANIE

Práve na príklade konania Gustáva Husáka, ktorý sa ako podpred-

seďa vlády ČSSR výrazne zaslúžil o federalizovanie ČSSR, vidíme typické konanie slovenského komunistického politika. Hoci sa komunistické Československo stalo federáciou v porovnaní so ZSSR a s Juhosláviou veľmi oneskorene, napriek tomu, keď sa Husák stal federálnym politikom, neváhal, aby pripustil obmedzenie kompetencií národných republík tak výrazne, že model federácie zostal ozaj iba formálny. Treba podotknúť, že národné republiky ČSSR nikdy nemali svoje vlastné ústavy, ale ani nepoužívali vlastné národné symboly (vlajku a znak), čo nebolo uprené ani sovietskym republikám.

Už v decembri 1970 schválilo Federálne zhromaždenie súbor zákonov, ktorými bol podstatne zmenený, skôr však deformovaný, obsah federácie. Zmeny, ktoré významne obmedzili právomoci republík v prospech centra, boli súčasťou celkových normalizačných tendencií spustených v apríli 1969. Okrem iného bolo zavedené jednotné hospodárstvo a jednotný štátny plán, pričom nanovo vymedzoval kompetencie medzi federáciou a republikami tak, že federácia bola fakticky republikám nadradená. V ústavnom zákone č. 125 z 20. decembra 1970, ktorým sa menil a doplnil ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii, v článku 28 sa dočítame: „Vláda Československej socialistickej republiky pri zabezpečovaní plnenia úloh federácie sa zaoberá aj zásadnými a koncepčnými otázkami celospoločenského významu aj v tých oblastiach, ktoré patria do pôsobnosti republík, a koordinuje riešenia otázok vyplývajúcich z potreby jednotného zabezpečovania štátnej politiky federácie na celom území Československej socialistickej republiky.“

Kompetenčné väzby, ktorých cieľom bolo posilnenie štátu, sa zdôvodňovali potrebou jednotnej ekonomiky, jednotného plánovania a rozpočtu v celej ČSSR, čo v konečnom dôsledku malo posilniť riadiace centrum v Prahe.

Jaroslav Paška zo SNS v Bruseli statočne čelí absurdným maďarským žalobám

Čudná dvojica pranieruje Slovensko

Viliam KOMORA – Foto: internet – Zdroj: kitaras.mozgalom.org

Dvaja občania Maďarska zaslali sťažnosť Európskemu parlamentu (EP) za porušovanie občianskych práv Slovenskou republikou a zároveň požadujú, aby Európska únia začala proti SR vyšetrovanie. Bývalý predseda Najvyššieho súdu Maďarskej republiky Dr. Zoltán Lomnici a študent práva László Gubik sa v petícii domáhajú procesu proti Slovensku preto, že ak niekto prijme občianstvo iného štátu, tak mu zaniká občianstvo SR – ako to je v súčasnosti v našej platnej legislatíve.

Dr. Zoltán Lomnici

O absurdnom konaní Maďarov ako prvý informoval poslanec EP Jaroslav Paška (SNS), ktorý je podpredseda a člen predsedníctva poslanskej skupiny Európa slobody a demokracie v EP. Zároveň je náhradníkom vo Výbore pre petície EP, ktorý by sa mal touto sťažnosťou zaoberať. J. Paška hneď aj vniesol proti podaniu námietku, pretože nie je v súlade s rokovacím poriadkom EP a nespĺňa základné formálne podmienky prípustnosti. Pripomenul, že problematika občianstva patrí do výlučnej kompetencie členských krajín EÚ, jednotlivé štáty o ňom môžu rozhodovať autonómne a nemajú dôvod koordinovať to s orgánmi EÚ.

Paška zdôraznil, že podobnú právnú úpravu ako SR, ktorá neumožňuje dvojité občianstvo, majú aj iné členské štáty EÚ – Španielsko, Dánsko, Lotyšsko, Estónsko, Litva, Slovinsko, Česko a Bulharsko, ako aj členský štát Európskeho hospodárskeho priestoru Nórsko. Tvrdenie, že len Slovenská republika právnou úpravou občianstva diskriminuje nejakú národnostnú menšinu, je preto úplne scestné. Pre tieto dôvody požiadal predsedníčku Petičného výboru EP Erminiu Mazzoniovú (zároveň je členka predsedníctva poslanskej skupiny Európskej ľudovej strany – kresťanských demokratov) a jej se-

kretariát, aby odmietli túto sťažnosť, keďže EP o tom nemá legitímne oprávnenie rokovať.

■ KVERULANT Z LEVÍC

Zostava sťažovateľov určite nie je náhodná. Podľa dostupných informácií L. Gubik z Levíc prišiel o občianstvo SR, keď prijal maďarské štátne občianstvo. Konal v rozpore so zákonom o štátnom občianstve SR a nasledoval postih. Je dosť pochopiteľné, že tento študent sa slamky chytá a usiluje sa zachrániť alebo vyťažiť zo situácie, ktorú si spôsobil vlastnou nerozvážnosťou. Konanie bývalého predsedu maďarského najvyššieho súdu Dr. Z. Lomniciho môžeme v súvislosti s budúročnými parlamentnými voľbami v Maďarsku hodnotiť ako politickú hru alebo čirý populizmus.

J. Paška priblížil odôvodnenie sťažnosti Maďarov, z ktorého vyplýva, že SR vraj závažne porušila záväzky, ktoré dala pri vstupe do EÚ. Zbavila svojich občanov štátnej príslušnosti a v dôsledku toho im vznikli morálne aj finančné škody, viacerým osobám dokonca ujmy na zdraví a v jednom prípade (podľa rodiny) zohrali dôležitú rolu pri smrti občana...

■ DIPLOMATICKÉ ODPOVEDE

Otázky v súvislosti s touto aktivitou Maďarov sme položili Európskemu parlamentu, Európskej komisii a Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Tlačová atáše Soňa Miháliková Mellak z Infor-

mačnej kancelárie EP na Slovensku nám prisľúbila, že stanovisko Petičného výboru EP nám zašle, keď ho dostane. Doplnila, že tento výbor „by mohol petíciu maďarských občanov prediskutovať potenciálne v marci, len čo dostane aj vyjadrenie Európskej komisie k tomuto prípadu“. Zo zastúpenia Európskej komisie (EK) na Slovensku sme dostali viac ako vyhubavú odpoveď, aby sme kontaktovali Informačnú kanceláriu EP. Keď sme pripomenuli, že vec sa týka EÚ, teda aj EK, vedúci tlačového a politického oddelenia Andrej Králik nám diplomaticky odpovedal, že „s obsahom petície sme neboli oboznámení, takže sa k nej ani nemôžeme vyjadrovať. Každý občan EÚ má právo obrátiť sa na inštitúcie EÚ so sťažnosťou alebo petíciou. Európske inštitúcie každý podnet dôkladne preskúmajú a v prípade, že zistia porušenie práva EÚ, môžu prijať vhodné opatrenia. Ak sa rozpor nepreukáže, podnet sa bude považovať za neopodstatnený“.

■ NEOPODSTATNENÉ

Podľa vyjadrenia z tlačového oddoru Ministerstva zahraničia SR, ministerstvo „je presvedčené o súlade vnútroštátnej právnej úpravy regulujúcej otázky nadobúdania a straty občianstva s európskymi a medzinárodnými právnymi normami. Toto konštatovanie však zároveň nevyklučuje akúkoľvek budúcu zmenu zákona o občianstve, ktorá by reagovala na dôsledky súčasnej právnej úpravy“. Zároveň doplnili už citovanú zásadu, že „každý občan EÚ má právo predložiť Európskemu parlamentu petíciu vo veci, ktorá sa ho priamo týka a ktorá spadá do pôsobnosti EÚ. Petíciu proti slovenskému zákonu o štátnom občianstve však považujeme za neopodstatnenú. Na druhej strane ju nepodceňujeme a v prípade vyžiadania poskytneme kvalifikovanú a dobre vyargumentovanú odpoveď tak, aby petícia bola uzavretá v náš prospech“. Celú záležitosť so žalobou Maďarov v EP budeme ďalej sledovať.

Druhá najdôležitejšia rezervná mena na svete má vyše štrnásť rokov

Euro pochovávajú nezodpovední politici

Oto BALOGH – Foto: archív

Euro je symbolom Európy, oficiálnou menou v sedemástich členských štátoch eurozóny a v ďalších šiestich štátoch mimo EÚ. Platí ním 332 miliónov ľudí, vyše štvrtina devízových rezerv svetových centrálnych bánk je uložená v eurových aktívach. Po americkom dolári je euro druhým najdôležitejším reprezentantom menového systému sveta.

Euro ako menu navrhol v roku 1995 politik CSU (Kresťansko-sociálna únia) T. Waigel, ktorý bol v rokoch 1989 – 1998 nemeckým ministrom financií. Od zavedenia eura ako elektronického platobného prostriedku uplynulo 14 rokov – prvýkrát sa s eustom obchodovalo na Frankfurtskej burze 4. 1. 1999. Od 1. januára 2002 nahradilo euro v 13 štátoch miestne meny, najprv ako účtovné peniaze, o tri roky neskôr ako hotovosť. Od roku 2011 je oficiálnym platidlom vo viac ako polovici členských štátov EÚ.

■ SLUBY A CIELE

Prechod na spoločnú menu riadila novozaložená Európska centrálna ban-

ka (ECB) so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom, od 1.1.1999 zodpovedná za realizáciu hospodárskej a menovej politiky EÚ, udržiavanie cenovej stability a ochranu kredibility spoločnej meny. Politici a ECB nasľubovali Európanom pri zavádzaní eura samé výhody: spoločná mena bude stabilnejšia než národné meny, odstráni riziko kolísania cien, zabezpečí hospodársku stabilitu a rast, odstráni zmenárenské poplatky, prinesie väčší výber, stabilné ceny väčšiu bezpečnosť a viac príležitostí pre firmy i občanov a zabezpečí viditeľnejšiu prítomnosť EÚ vo svetovom hospodárstve. Po zavedení eura sa jeho používateľom malo dariť rovnako dobre a všetci mali mať podobné životné podmienky. V roku

2002 vtedajší šéf Európskej komisie R. Prodi vyhlásil: „Euro je začiatkom silnejšej EÚ. Budeme najlepši na svete.“

■ EUROREALITA

Zavedenie spoločnej meny neprišli všetci s nadšením. Pochybnosti o úspešnosti tohto projektu mali nielen občania dotknutých štátov, ktoré sa museli vzdať značnej časti svojej dovtedajšej suverenity, ale aj viacerí ekonomickí odborníci. Podľa nich nebolo zavedenie eura ani tak plodom ekonomického rozumu ako výplodom politického nadšenia. Eurozóna, ktorá toho času zahŕňa 17 členských štátov EÚ, počas desiatich rokov svojej existencie fungovala v režime, ktorý umožňoval jej členom ponechať

si suverenity v oblasti rozpočtovej politiky, keďže členovia eurozóny prijali úzus, že svoje rozpočtové politiky budú koordinovať v rámci dohodnutých pravidiel Paktu stability a rastu (PSR), zapracovaných do Maastrichtskej zmluvy z roku 1992 (známe ako tzv. konvergenčné kritériá).

■ OD DUBLINU PO BUBLINU

PSR bol prijatý na Dublinskom samite v roku 1996 a zaväzoval členské štáty menovej únie dodržiavať rozpočtovú disciplínu. Základom PSR sa stali konvergenčné kritériá, ktoré museli štáty naplniť, aby sa mohli pripojiť k euru. PSR okrem iného nariadil, že ročná čistá zadlženosť člena eurozóny nesmie presiahnuť 3 percentá HDP, štátny dlh nesmie presiahnuť 60 percent HDP a miera inflácie nesmie presiahnuť tri cenovo najstabilnejšie členské štáty o viac ako 1,5 percenta. Tieto podmienky pri podpise zmluvy o prístupí k euru v roku 1999 nespĺňali ani Grécko, ani Taliansko, napriek tomu boli do eurozóny prijaté... Slabé štáty eurozóny, tzv. štáty PIGS (Portugalsko, Írsko, Taliansko, Grécko, Španielsko), boli do eurozóny v roku 2002 nalákané pôžičkami, ktoré nikdy nebudú schopné splatiť. Pri vstupe Slovenska do eurozóny už kompetentní neboli pri dodržiavaní kritérií natoľko benevolentní...

Pravidlá o čistej zadlženosti a o výške štátneho dlhu dnes porušuje viacero členov eurozóny. Kompetentní problém riešia eurovalmi, skupovaním štátnych dlhopisov, novými pôžičkami a od prasknutia medzinárodnej realitnej bubliny v roku 2007 a začiatku dlhovej krízy v roku 2008 sa toho veľa nezmenilo.

■ PROBLÉMOM NIE JE EURO

Úspech eura bol od začiatku pomerne sporný a neistý, ale masívna reklamná kampaň, ktorá zdôrazňovala výlučne jeho prednosti a zamlčovala riziká zavedenia spoločnej meny, urobila svoje. Priaznivci spoločnej meny ignorovali fakt, že Európa sa skladá z ekonomicky rozdielne silných regiónov s rozdielnou mentalitou či kultúrou, a preto je zrejme, že spoločná mena nebude pre každého to pravé orehové. Obviňovať spoločnú menu z toho, že EÚ sa zmieta v problémoch, by bolo nespravodlivé. Euro samé osebe nebolo, nie je a nebude všeliekom na prosperitu, ak nepôjde ruka v ruku so zodpovednou hospodárskou politikou. A že sa tak ani po 14 rokoch od jeho existencie nedeje, je holý fakt.

myslí, že zo zavedenia eura na Slovensku má väčší osov samotná EÚ než Slovensko.

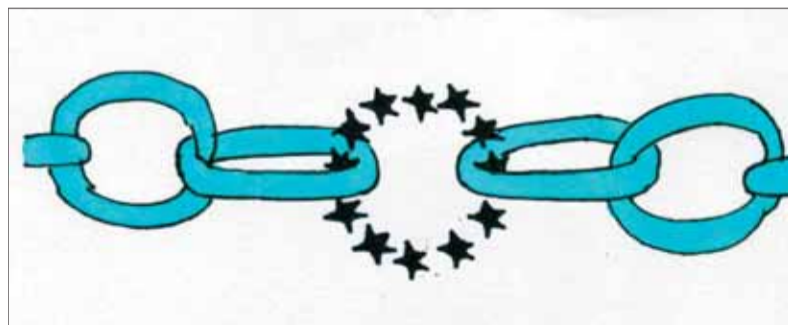
■ ČO NÁM PREKÁŽA

Slováci, ktorí už takmer desať rokov patria do EÚ a viac ako štyri roky platia eustom, znejú všetky plusy aj mínusy používania spoločnej meny. O plusoch sa od politikov dozvedeli viac ako dosť, o mínusoch sa presvedčujú na vlastnej koži minimálne od prepuknutia menovej a dlhovej krízy. Slovenské členstvo v EÚ, Schengene a menovej únii prinieslo veľa pozitív, vrátane dynamického rozvoja slovenskej ekonomiky či voľného pohybu osôb, ale aj viacero negatív, politikmi či už európskymi alebo slovenskými úspešne zamlčovaných. Ani po mnohých rokoch členstva sa životné podmienky Slovákov nemôžu porovnávať s podmienkami vo väčšine členských krajín. A to aj napriek tomu, že na rozdiel od mnohých z nich dosahujeme lepšie ekonomické výsledky a dodržiavaniu podmienok PSR sa približujeme oveľa viac ako iní. Slovákom najviac prekáža stále vyššia nezamestnanosť v porovnaní so zvyškom EÚ, mizerné platy a dôchodky, vysoké životné náklady v pomere k príjmom, neustále uťahovanie opaskov na jednej strane a dotovanie oveľa bohatších a nezodpovednejších štátov EÚ na strane druhej (povestné eurovaly). Zúriaca dlhová kríza do istej miery skresľuje objektivitu ekonomických údajov o úspešnosti či neúspešnosti spoločnej európskej meny, ktorá má ambície pobiť sa s americkým dolárom o miesto na tróne. Za ich nenaplnenie nesú zodpovednosť nezodpovední európski politici a neustále porušovanie dohodnutých pravidiel. Možno sme s eustom mohli ešte počkať. Alebo nie?

Od nášho členstva v eurozóne uplynuli štyri rozpačité roky Na korunu spomínáme s nostalgiou

Oto BALOGH – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Euro je na Slovensku oficiálnou menou od 1. 1. 2009. Informačná kampaň pred jeho zavedením bola rovnaká ako v ostatných štátoch dnešnej eurozóny – s eustom sa nespájajú negatíva, len samé pozitíva. Kampaň, prevažne v elektronických médiách, trvala od januára 2008 do februára 2009 a stála vtedajších 190 miliónov slovenských korún (asi 6,31 mil. eur).

Eustom platíme na Slovensku štyri roky. Slováci ho prijali bez väčších emócií a dá sa povedať, že si naň zvykli. Na slovenskú korunu si s nostalgiou občas spomenieme, ale už len málokto si spomenie na povinné duálne zobrazovanie cien v eurách i v slovenských korunách v našich obchodoch (august 2008 – december 2009) či na prvé predaje tzv. eurobalíčkov s euromincami alebo na krátke obdobie, keď bolo možné v obchodoch platiť slovenskými korunami i eurami.

■ EURO NA SLOVENSKU

Zavedenie eura na Slovensku od januára 2009 predchádzali dlhé roky príprav, politických, legislatívnych a ekonomických rozhodnutí. Ich postupnosť uvádzame v skratke.

• 16. 4. 2003 – SR podpísala Prístupovú zmluvu k EÚ, v ktorej sa zaviazala k vstupu do hospodárskej a menovej únie a ku zavedeniu spoločnej meny

• 16. 7. 2003 – Vláda SR schválila Stratégiu prijatia eura v SR

ANALÝZA

• 6. 7. 2005 – Vláda SR schválila Národný plán zavedenia eura v SR

• 28. 11. 2005 – Slovenská koruna vstúpila do mechanizmu výmenných kurzov ERM II. Trhový kurz koruny voči euru bol stanovený na úrovni 38,4550 SK/€

• 19. 3. 2007 – Nová centrálna parita koruny voči euru na úrovni 35,4424 SK/€

• 26. 9. 2007 – Vláda SR schválila zákon o zavedení eura v SR

• 29. 5. 2008 – Centrálna parita koruny voči euru sa dostala na úroveň 30,1260 SK/€

• 20. 6. 2008 – Rada EÚ potvrdila prijatie eurozóny

• 8. 7. 2008 – Rada EÚ stanovila prepočítavací koeficient eura voči korune na úrovni 30,1260 SK/€

• 1. 1. 2009 – Slovensko sa stalo šestnástym členským štátom eurozóny

■ AKO HO VNÍMAME

Z ankety, ktorú sme urobili medzi respondentmi na tému: Ako vnímame používanie eura, vyplýva, že Slováci si na spoločnú menu zvykli (a mali na výber? – pozn. red.). Väčšina z nich prijala novú spoločnú menu pozitívne. Euro skôr kladne vnímajú necelé tri pätiny oslovených, negatívne ho vníma jedna pätina oslovených, rovnaký počet respondentov má k euru neutrálny postoj. Nie je bez zaujímavosti, že napriek kladnému postojú ku spoločnej mene ju takmer rovnaký počet oslovených považuje za hlavnú príčinu neustáleho zvyšovania cien výrobkov a služieb. Po štyroch rokoch používania eura, možno pod vplyvom diania v eurozóne, si väčšina z oslovených

REFLEXIA

Cena Európy rastie. Určite ju dvíha aj skutočnosť, že za oceánom v prezidentskom sídle najplyvnejšej veľmoci sveta momentálne úraduje demokrat Barack Obama. Ak by zákony tam za morom navrhoval niekto z tábora republikánov, asi by bolo všetko inak. A ak sa téma zóny voľného obchodu s Európou, presnejšie s Európskou úniou, stane ústrednou témou najbližších prezidentských volieb v USA, potom má šancu stať sa budúcim nájomníkom Bieleho domu Hillary Clintonová.

Európa výrazne podražela

Americkí demokrati potrebujú Európsku úniu. Toto teritórium už dávno nie je „zónou strategických obranných záujmov USA“, Únia má ešte stále perspektívy hospodárskeho rastu, kým juhovýchodní a ázijskí tigri ekonomicky chradnú akosi rýchlejšie, ako sa ešte donedávna predpokladalo. Farmári v Spojených štátoch potrebujú širší trh, ako majú k dispozícii doteraz, a tamojší farmári sú zväčša demokrati. Preto aj prezident Obama za svoju už ani nie tak politickú víziu, ale takmer programovú prioritu tľmočil nedávno Európe slová o perspektívnej zóne voľného obchodu medzi Úniou a USA. Ide predsa ešte stále o spojenie dvoch najsilnejších ekonomík sveta a z neho vyplývajúce nedozerné možnosti. Akési nové hospodárske NATO už teraz ročne zabezpečuje 54 percent svetovej produkcie. Vláde viac ako 28 percentám celosvetového exportu a drží ruku nad 33 percentami svetového importu. Tri štvrtiny všetkých priamych zahraničných investícií prichádzajú do národných ekonomík z hospodárskeho priestoru USA a EÚ. Vytvorenie zóny voľného obchodu by logicky znamenalo dynamický rozvoj ekonomík oboch významných geopolitických oblastí. Chce to v podstate iba jedno jediné, ale to sa musíme vrátiť desiatky rokov späť, do obdobia zahraničnej politiky USA z dielne Henryho Kissingera. Európa by mala Amerike ponúknuť „jedno telefónne číslo“, jednu autoritu či inštitúciu, ktorá by jednotne odpovedala na otázky týkajúce sa Únie. Dnes je takéto číslo v Paríži úplne iné ako v Londýne, Berlíne, Bruseli a dokonca ešte aj v blízkej Prahe. Kam teda má strýko Sam brnknuť, ak chce niečo rýchlo a efektívne riešiť?

Cena Európy rastie. A ak chceme ako jej obyvatelia zónu voľného obchodu, budeme musieť mať skôr či neskôr „spoločnú mailovú schránku“. A to Kissingerovo jednotné telefónne číslo. Ziskáme za to výrazný pokles cien mnohých tovarových komodít a netušené možnosti podnikania v obrovskom svetovom hospodárskom priestore.

Ján ČERNÝ

REFLEXIA

Primátor mesta Malacky Jozef Ondrejka od roku 1999, odkedy je nepretržite vo funkcii, vždy prejavoval zvýšenú verbálnu aktivitu pred blížiacimi sa voľbami do orgánov samosprávy. Asi sme ho oslovili predčasne, lebo na našu otázku odpovedala hovorkyňa mesta.

Vyst'ahovali Dobrovodského

Pýtali sme sa: „Nepovažujete za porušenie našich zákonov o sociálnej pomoci, ak Malacky prideliť náhradné ubytovanie pánu Dobrovodskému, ktorý má 4-izbový dom a neposkytlí ho v prvom rade 40-tim Rómom, ktorí sa v jeho susedstve tlačia v jednej izbe? Takéto konanie totiž možno považovať aj za prejav rasizmu zo strany mesta. „Odpoveď“ hovorkyňa Michaely Janotovej ponúkame v doslovnom znení: „Mesto Malacky robí všetko, čo nám umožňujú zákony a samosprávne právne normy, na vyriešenie situácie na Družstevnej ulici. Je v našom záujme, aby mohli pokojne a slušne žiť všetci občania nášho mesta. Želáme si, aby takýto život mal aj pán Dobrovodský aj jeho susedia. Tak, ako chápeme ťažkú situáciu pána Dobrovodského, tak je nám ľúto malých detí jeho susedov, ktoré by si určite zaslúžili lepšie detstvo. Žiaľ, zákony nám neumožňujú urobiť viac než sme urobili. Tu nejde o problém malacký, ale celoslovenský. Rómsky splnomocnenec mal predložiť zákony k rómskej reforme, dodnes tak neurobil. Bez podpory vlády sa samosprávy v tejto oblasti nepohnú.“

Ak sa samosprávy budú do nekonečna vyhovárať na štát, potom je na mieste otázka, na čo vlastne tie samosprávy máme. Už v roku 2010 poslanec mestského zastupiteľstva v Malackách Juraj Ríha burcoval: „... ľudia musia cítiť zdravú dravosť po tom, aby žiadali odpochy a odpovede na svoje otázky. Prípadne len keď by sme si všetci uvedomili, že toto mesto nepatrí jednému človeku, ale že mesto patrí všetkým, a že všetci tí majú v rukách moc. Len, chce to mať záujem sa biť o svoje práva. ... Z čoho mám najväčšiu obavu, že sa to zmení asi až príchodom nejakého moderného mestského zastupiteľstva o mnoho volebných období neskôr, ktoré bude mať odvahu otvoriť náročnejšie a spornejšie témy, ako je odpredávanie predzáhradiek.“

Malacky pred predchádzajúcimi samosprávnymi voľbami vyst'ahovali problémovú rodinu, ktorá dnes žije v susedstve Oskara Dobrovodského, do Gajár. Gajarčania ich rýchlo „vrátili“. A zdá sa, že scenár sa pred nadchádzajúcimi voľbami opakuje. Aj keď tentoraz skúšajú Malacky vyst'ahovať „problémového“ Dobrovodského. Mimo chodom, tú istú otázku sme zaslali Danielovi Lipšicovi. Jeho tlačové oddelenie doteraz nereagovalo – nuž, nie sme televízia, v ktorej sa na obrazovke ľahko zbierajú politické body. Na druhej strane – Anna Belousovová, ktorá od nás dostala tiež tú istú otázku, promptne reagovala pozvaním na „obširnejší a dôkladný“ rozhovor na danú tému. Ten uverejníme v niektorom z nasledujúcich čísel SNN.

Ivan BROŽÍK

Osud O. Dobrovodského je ukážka nečinnosti samosprávy a štátu v rómskej kriminalite

Vyššie štyri roky mu susedia robia zo života peklo

Oskar DOBROVODSKÝ dáva mestu Malacky tri mesiace na vyriešenie situácie, ktorú mu spôsobujú susedia. Ak sa nedočká nápravy alebo aspoň snahy o ňu, obráti sa so sťažnosťou na Ústavný súd SR. O. Dobrovodský napísal Mestskému úradu Malacky sťažnosť pre porušenie Ústavy Slovenskej republiky a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a žiadosť o náhradu spôsobenej škody. V sťažnosti uvádza, že jeho právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života a právo na pokojné užívanie svojho majetku boli a sú porušované Mestským úradom Malacky. Ten je podľa neho priamo zodpovedný za znehodnotenie ceny ním obývaného rodinného domu. Stalo sa tak „nečinnosťou vo veci nezákonného konania skupiny asociálov umiestnených v tesnom susedstve ...“ Dobrovodský preto žiada o ochranu svojich základných práv najskôr na Slovensku. Ak nepochodí, obráti sa so žiadosťou o pomoc na príslušné inštitúcie Európskej únie.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK - Foto: autor

• **Zdá sa, že váš problém je vybavený – mesto Malacky vám ponúklo náhradné bývanie...**

Áno, poskytli mi náhradné bývanie, ale na dobu určitú (11 mesiacov), a ide o nebytový priestor, ktorý je na konci polyfunkčnej budovy. Tá nie je zateplená a je na severnej strane, čiže je tam značne chladno. Namiesto sporáka mi dali elektrickú dvojplatinčku, „náhradný byt“ má staré drevené okná ešte z komunistického éry, také tam zostali, pravdepodobne aby mi pripomínali socialistickú epochu...

• **Takéto niečo asi len ťažko možno nazvať riešením, alebo ak riešením naruby.**

Považujete za normálne, keď problém s neprispôsobivými občanmi sa rieši tak, že sa odsťahuje ten prispôsobivý, a pôvodcovia zla a problémov zostanú pokojne tam, kde sú?

Viete, to sú Malacky, tu sa všetko rieši proti zdravému rozumu. Stačí sa pozrieť na „prekrásne“ centrum hlavného mesta Záhoria a všetko vám bude ihneď jasné. Nuž a v tomto prípade aj samotní neprispôsobiví Rómovia sa nestačili čudovať, že ja sa mám odsťahovať z vlastného domu napriek tomu, že v ňom mám k dispozícii štyri izby. Pričom oni majú len jednu malú plesnivú izbičku v ich dvestoročnej chatrči z hlinených tehál s celkovou rozlohou 47 štvorcových metrov... S otcom spolu vlastnime rodinný dom, otec poberá dôchodok a ja mám pravidelný zárobok vyšší ako trojnásobok životného minima. (Všeobecne záväzná nariadenia, vychádzajúce z platnej legislatívy, pritom nariaďujú, že do poradovníka na pridelenie sociálneho bytu môže byť zaradený iba uchádzač, ktorý nemá vlastné bývanie, ak si takýto stav sám nezavinil, a ktorého mesačný príjem a príjem osôb s ním bývajúcich neprevyšuje trojnásobok životného minima – pozn. red.)

• **Vo verejnosti sa málo vie, že vaši „susedia“ vyšťvali z dvo-**

ra aj svoju spoluobyvateľku – tiež Rómku, ktorá sa však usilovala žiť podľa noriem spoluzitelia.

Áno, pani Rafaelová, ktorá tu vlastní pozemok s rozlohou 600 štvorcových metrov a má tu dom (teda mala, pretože už sa vďaka spôsobu života neprispôsobivých rozpadá). Musela odísť bývať k mame do susednej obce Kostolište a do vlastného domu sa dostane iba v sprievode polície. Tri razy počas štyroch rokov žiadala o prijatie u primátora Malaciek, no zbytočne.

(Pani Anežka, ako ju doteraz s úctou oslovujú obyvatelia tejto ulice, žila v domčeku so svojou rodinou od roku 1979. Sama hrdo tvrdí, že so susedmi mala len priateľské vzťahy. „Naše vzťahy so susedmi boli vynikajúce, aj sme sa navštevovali. Na záhradkách sme pestovali zeleninu. Pomáhali sme si. Manžel staval u suseda aj bazén.“ Pravdivosť týchto viet potvrdil aj Oskar Dobrovodský st. a dodal: „Dokonca aj na zabíjačke u Rafaelových sme boli. Dobre sme vychádzali a nikdy sme s nimi nemali nijaký konflikt.“ Anežka pokračuje: „Odsťahovala som sa k mame do Kostolišta. Žijeme s dcérou z príjmu 389 eur. Opatrujem tam aj moju chorú sestru. Nevie, čo bude. Do domu na Družstevnej sa mi nechce ani vstúpiť, nikdy sa tam nevrátim,“ hovorí smutne. Rómovia zo susedstva Dobrovodských si však už našli aj iné obete. Začali útočiť na susedov vo vedľajších domoch. Nemajú ani zbla úcty k starším či dôchodcom. „Držím sa v ústraní, no aj tam mi ubližujú. Keď sedím na ulici, tak mi vulgárne nadávajú a hádžu po mne kamene. Pokrikujú na mňa, aby som im ... (perverzný vulgarizmus)... a dožadujú sa sexu. Nedávno mi kopali do brány, myslela som, že ju rozbijú. Bývam tu sama a veľmi sa ich bojím,“ povedala s plačom dôchodkyňa Cecilia Hudáková (81) z Družstevnej ulice. Primátorovi Malaciek Jozefovi Ondrejovi napísala list, ale ten podľa jej slov na nereagoval.) Text v zátvorke – redakcia

• **Pán Dobrovodský, ste rasista? Čelíte totiž kritike neziskových mimovládnych organizácií pre ľud-**

ské práva, že sa spájate s extrémistami. Aký názor by na túto otázku mali vaši spolupracovníci v práci, medzi ktorými je niekoľko desiatok Rómov?

Žil a pracoval som spoločne s ďalšími dvadsiatimi Slovákmi v Južnej Afrike s černocho, Arabmi, neskôr v Španielsku, kde žijú ľudia takmer z celého sveta, teda takéto otázky mi pripadajú už takmer smiešne. Teraz pracujem vo firme v Malackách, kde pracujú Rómovia, ale človeka ani nenapadne nejaký rozdiel, veď je to smiešne, pretože sú to normálni, bežní ľudia... Ale niektorí z nich mi vraveli, že sa hanbia za tých, čo bývajú vedľa nášho domu. Hovorím im, preboha, čo vy máte s nimi spoločné? Vôbec nič! Takže nehovorte hlúposť, vy ste slušní, pracovití ľudia, makáte na tri či štyri zmeny, nemáte sa za čo hanbiť! Mimovládka ma nenávidia, pretože chcem, aby platili zákony pre všetkých rovnako, pretože chcem, aby mal každý právo na dôstojný a slušný život, aby platili ľudské práva aj na Slovensku. Proste, aby to tu fungovalo ako v iných krajinách EÚ. Ak by to tu všetko fungovalo, tak by neziskovky či mimovládka stratili agendu a nemali by na čom stavať svoju štvavú, falošnú kampaň.

• **Aký vzťah máte vy k Rómom – kolegom?**

Normálny, nezovšeobecňujem a nepozerám sa na farbu pleti. Iný pohľad mám na neprispôsobivých asociálov a je jedno, či sú žltí, čierni alebo bieli...

• **Kto vám vo vašej životnej anabáze skutočne pomohol?**

Pokiaľ ide o riešenie situácie s neprispôsobivými asociálmi, z MsÚ v Malackách mi nikto nepomohol, práve naopak, mňa obvinili ako „chronického sťažovateľa“, ktorý by si mal – podľa nich – radšej privyknuť na mentalitu a spôsob života nových susedov, ktorí okupujú aj cudzie pozemky vedľa nás. Z poslancov v mestskom zastupiteľstve nám dost pomohli v tejto katastrofálnej situácii Zuzana Baligová a Juraj Ríha. Z politikov sa usiloval vyriešiť situáciu Alojz Hlina, exminister Daniel Lipšic dal sem namontovať kamery, príchodom Mariana Kotlebu do Malaciek sa začal prípad značne medializovať, no jednoducho najviac nám pomohla pani Anna Belousovová. Inak tu bolo už asi 30 politikov a poslancov NR SR z viacerých politických strán – nateraz bezvýsledne.

• **V médiách sa prezentovalo množstvo politikov, ktorí priamo u vás pred domom pred kamerami a mikrofónmi riešili a „vyriešili situáciu“. Čo však skutočne zariadili vo váš prospech?**

V predošlej otázke som už na túto odpovedal.

• **Kto z politikov prejavil záujem o vašu rodinnú tragédiu aj mimo pozornosti médií?**

Mimo médií jedine A. Belousovová. Keď sem prišla prvý raz, pozrela si situáciu, a keď odchádzala, tak Rómovia po nej niečo opľzlo vyrevovali. Prikázala vodičovi zaradiť spiatku, vrátil sa a vyzvala Rómov, aby sa priznal ten, čo jej adresoval vulgárnosti. Proste nemala z nich strach ako mnohí politici – chlapi! Neskôr aj policajtom z Malaciek vysvetlila, aké sú ich povinnosti, a že musia konať a zakročiť, nielen keď sa deje krivda neprispôsobivým, ale aj vtedy, keď Rómovia útočia na mňa či na iných „bielych“ susedov... Ďalej nám tiež pomohla či už

v priamych intervenciách u ministrov, na policajnom prezídiu alebo v NR SR.

• **Ako hodnotíte z pohľadu viacerých rokov snahu samosprávy Malaciek nastoliť vo vašej ulici poriadok bežný inde?**

Samospráva Malaciek nemá evidentnú snahu nastoliť poriadok, správa sa tak, akoby tu nijaký problém ani nebol, akoby tých štyridsať neprispôsobivých Rómov bol len problém rodiny Dobrovodských. Zaujali pštrosiu politiku. Myslím si, že im ide o to, aby nás vyšťvali z vlastného domu, aby sme ho hlboko, niekoľkonásobne pod cenu predali, pretože nedokážem si ten neskučotne bezohľadný, nefúsky postoj dodnes vysvetliť.

• **Máte, jemne povedané, svojráznych susedov. Vám sa vyčíta, že zrejme pre neznášanlivosť k rómskemu etniku neustále virité pozornosť. Ale – existuje aj petícia samotných Rómov z kolónie v Malackách, v ktorej odmietajú možnosť, že by k nim presťahovali týchto vašich susedov.**

Nielen v tej rómskej kolónii si ich neželajú za susedov (predtým bývali spoločne v bytovke v centre mesta a neustále mali medzi sebou konflikty), jednoducho aj inde ich odmieta ich vlastné etnikum. A čo sa týka mojej osoby, najlepšie je spýtať sa ľudí, čo ma dlhodobo poznajú, oni vám vysvetlia, aký som ja „rasista či fašista“.

• **Tvrdíte, že ste na pokraji duševných síl, čo je logické, že trpíte depresiami. Ako situáciu znáša váš otec, ktorý zostáva na svojom?**

Môj otec má problémy s dýchaním, teda najväčšie problémy mu robí ten neustály štipľavý, smradlavý dym z pálenia namoreného dreva a iného odpadu. Najmä pre neho je to dosť kruté, že nám náš dom, ktorého otec postavil, devastujú, ničia, podmáňajú základy, močia naň, následkom čoho sa narušila statika a steny pukajú, plesnivujú... museli sme vyhodiť nábytok z obývačky, všetko splesnivo. A ja? Ja už viac ako štyri roky ani nežijem, stále behám na políciu, na obvodný úrad, odbor všeobecnej vnútornej správy, podávam sťažnosti na všetky možné úrady, ministerstvá, proste toto nie je život, ale peklo. Pomohli mi antidepresíva, bez liekov by som asi ani nemohol pracovať, som na tom už dosť zle...

• **To, čo prežívate, je iba psychický teror zo strany susedov alebo je to už aj v rovine fyzických útokov?**

Nie, fyzicky ma zatiaľ nenapadli, ak nerátam hádzanie kameňov, tehál alebo drevených po-lien po mne a do nášho domu.

• **Koľko takýchto „prijemných občanov“ žije vo vašom susedstve?**

Aj s deťmi by ich malo byť okolo štyridsať, no chodia k nim mnohí im podobní, aj bieli asociáli, čiže presne sa nedá určiť, koľko ich tam vlastne býva či momentálne je.

• **Je nejaký rozdiel medzi správaním sa dospelých a ich detí?**

Ani nie.

• **Zaznamenali ste niekedy, že by rodičia občas zahriekli vlastné deti, resp. maloletých v ich „aktivitách“, ktoré vám v konečnom dôsledku ničia život?**

Áno, často ich zahriekli, ale niekedy ich naopak nabádali, aby hádzali po mne kamene...

Pápež jasne uznal, že psychicky, fyzicky a duchovne už nemôže niesť úlohy svojho úradu S Benediktom XVI. odchádza jedna epocha

Ján KOŠIAR – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Osoba pápeža, rímskeho biskupa, hlavy katolíckej cirkvi patrí k viditeľným pilierom svetovej civilizácie už vyše 2000 rokov. Zvlášť v posledných desaťročiach vidíme v televízii, ako sa k nemu chodia radiť všetci mocní tohto sveta. Dúfajme, že to ostane tak aj naďalej napriek tomu, že pontifikát Benedikta XVI. sa končí predčasne. Zo svojho vlastného rozhodnutia 28. februára 2013.

Správa o demisii pápeža Benedikta XVI. v pondelok 11. februára prekvapila celý svet. Niektorým prišla ako blesk z jasného neba, iní, viac zorientovaní v cirkevnej a vatikánskej situácii, tento deň možno alebo i celkom iste očakávali. Totiž podnet na úvahu o predčasnom dobrovoľnom konci pontifikátu dal Svätý Otec Benedikt XVI. dokonca sám. Najdeme ho v knihe Svetlo sveta, ktorá vyšla vo svetových jazykoch v roku 2010, v slovenčine o rok neskôr. Autor Peter Seewald sa Benedikta XVI. o i. priamo opýtal: „Viete si predstaviť aj situáciu, v ktorej by ste považovali pápežskú rezignáciu za potrebnú?“ A odpoveď znela: „Áno. Keď pápež jasne uzná, že psychicky, fyzicky a duchovne nemôže niesť úlohy svojho úradu, vtedy má právo a za istých okolností aj povinnosť odstúpiť.“ (s. 42) Keď k tomu pridáme málo známe udalosti pontifikátu, aspoň neboli veľmi medializované, ako napríklad návšteva hrobu pápeža Celestína V., pápeža, ktorý sa v 13. storočí svojho úradu vzdal, ľahšie pochopíme, prečo Benedikt XVI. tak urobil.

■ PO VZORE CELESTÍNA

Celestín V., vlastným menom Pietro Morrone, bol benediktský mních a žil v rokoch 1215 – 1296. Kardináli v oných časoch nevedeli nájsť spomedzi seba nikoho vhodného, tak preto si vyhládli „človeka zvonku“ a zvolili ho za pápeža. No on sa úradu rímskeho biskupa vzdal po štyroch mesiacoch pontifikátu 13. decembra 1294. Pochovaný je v meste Aquila v strednom Taliansku a Benedikt XVI. položil 28. apríla 2009 na jeho hrob svoje arcibiskupské pálium.

Aj keď nikdy o tom verejne nehovoril, určite často meditoval nad týmto Celestínovým gestom. Dôkazom toho je aj jeho návšteva v Sulmone 4. júla 2010, kde Celestín po svojej abdikácii žil a kde v miestnej Katedrále sv. Panfilia sa nachádzajú aj jeho relikvie. V dejinách Cirkvi takýchto prípadov predčasného ukončenia pontifikátu bolo viacero – napríklad pápež Gregor XII. na Kostnickom koncile v roku 1415, ale Celestínov prípad je jediný, keď Kristov námesník sa slobodne a dobrovoľne vzdal svojho úradu. Abdikačný list mal pripravený aj pápež Pius XII. v roku 1943, keď vojnové udalosti naznačovali jeho možný únos z Vatikánu. Napísal ho preto, ak by sa tak stalo, no nenesený bol iba kardinál Eugenio Pacelli. Odstúpil premýšľajúc aj pápež Pavol VI. (1963 – 1978), no napokon k tomu nedošlo. Pápež sv. Celestín V. teda ostáva jediný pápež, ktorý dobrovoľne odstúpil, pretože sa necítil schopný viesť Cirkev ako jej viditeľná hlava. Tak ako to urobil zo zdravotných dôvodov aj pápež Benedikt XVI. v pondelok 11. februára.

■ ŤARCHA KRÍŽA

Keď sa v roku 2005 kardinál Jozef Ratzinger, prefekt Kongregácie pre nauku viery, na Veľký piatok v rímskom Koloseu modlil krížovú cestu, v meditácii k zastaveniu povedal tieto slová: „Čo nám môže povedať tretí Ježišov pád pod ťarchou kríža? Možno nám pripomína pád človeka vo všeobecnosti, to, ako sa mnohí vzdialili od Krista, smerovanie k sekularizmu bez Boha. Či nemusíme myslieť aj na to, koľko musí Kristus trpieť v samotnej Cirkvi? Koľkokrát sa zneužíva sviatosť jeho prítomnosti, do akej prázdnoty a zloby srdca často on vstupuje! Koľkokrát slúžime omšu len my sami bez toho že by sme si čo i len uvedomili, že je

tu aj on! Koľkokrát zneužívame a odvraciam sa od jeho slova! Ako málo viery je v toľkých teóriách, koľko prázdnych slov! Koľko nečistoty je v Cirkvi, a práve medzi tými, ktorí by – v kňazstve – mali plne patriť len jemu! Koľko pýchy, koľko sebaistoty! Ako málo si vážime sviatosť zmierenia, v ktorej na nás čaká on, aby nás pozdvihol z našich pádov! Toto všetko je prítomné v jeho utrpení. Zrada učeníkov, nedôstojné prijímanie jeho tela a krvi je zaiste najväčšou bolesťou Vykupiteľa, ktorá mu preráža srdce. Nezostáva nám iné než sa na neho z hĺbky duše obrátiť zvolaním: Pane, zmiluj sa a zachráň nás.“

V tento Veľký piatok kardinál Ratzinger iste ešte netušil, že o pár týždňov ako pápež bude priamo konfrontovaný s touto situáciou, ktorú takto priamo opísal. A stalo sa. Pedofilné škandály, karierizmus v kúrii a krádež dokumentov boli problémy, ktoré musel, žiaľ, sám riešiť.

A aj riešil. Tak ako náš Pán Ježiš Kristus pápež Benedikt XVI. vzal na seba hriechy celej Cirkvi a sveta a všetkých prosil o odpustenie. Svet mu pripravil aj Hossana aj Ukrižuj. Pápež Benedikt XVI. odpustil všetkým. Aj zlodejovi, ktorý mu kradol z pracovne dokumenty. Pápež Benedikt XVI. bol ozaj alter Christus.

■ NA PETROVOM STOLCI

Jeho prvé slová z lôžka požehnaní Baziliky svätého Petra 19. apríla 2005 boli: „Drahí bratia a sestry! Po veľkom pápežovi Jánovi Pavlovi II. páni kardináli zvolili mňa, jednoduchého a poníženého robotníka vo viniči Pánovej. Teší ma skutočnosť, že Pán vie pracovať a konať aj s nedostatočnými nástrojmi. Predovšetkým sa zverujem do vašich modlitieb. V radosti zmrŕvychvalého Pána a s dôverou v jeho neustálu pomoc kráčajme ďalej. Pán nám pomôže a Mária, jeho Najsvätejšia Matka, bude po našom boku. Ďakujem.“

dobre vykonávať ministérium, ktoré mi bolo zverené.

Pre tento dôvod, uvedomujúc si dobre závažnosť tohto aktu, s plnou slobodou vyhlasujem, že sa vzdávam úradu rímskeho biskupa, následníka sv. Petra, mne zverného kardináli 19. apríla 2005, a to takým spôsobom, že od 28. februára 2013 od 20. hodiny sa sídlo v Ríme, Petrov stolec, stane vakantným a kompetentnými bude zvolané konkláve na voľbu nového pápeža. Najdrahší bratia, z hĺbky srdca vám ďakujem za všetku lásku a prácu, ktorú ste spolu so mnou zdieľali pri nesení ťarchy tohto úradu, a žiadam o odpustenie za všetky moje nedostatky. Teraz zverme svätú Cirkev do starostlivosti Najvyššieho pastiera, nášho Pána Ježiša Krista, a prosme jeho svätú matku Máriu, aby s jej materskou láskavosťou pomáhala otcom kardinálom pri voľbe nového pápeža. Čo sa týka mňa, aj v budúcnosti si prajem slúžiť celým svojim srdcom, životom zasväteným modlitbe, svätej Božej Cirkvi.“

■ ÔSMY NEMEC

Benedikt XVI., zvolený za hlavu Cirkvi 19. apríla 2005, bol ôsmym nemeckým pápežom v jej vyše dvestisícročných dejinách. Nmec na Petrovom stolci bol naposledy benediktský Viktor II. Gebhard, ktorého pontifikát trval od 16. apríla 1055 do 28. júla 1057. Jozef Ratzinger sa narodil v Marktl nad Innom v Bavorsku v Pasovskej diecěze 16. apríla 1927. V tom roku to bola Biela sobota. Otec Jozef bol komisárom žandárstva, kým matka Mária sa venovala výchove troch detí. Roky mladosti prežil v Traunsteine a v posledných mesiacoch druhej svetovej vojny bol povolán do armády do pomocných protiletadlových síl. Po štúdiách a formácii v seminári v rokoch 1946 až 1951 bol spolu s bratom Georgom vysvätený 29. júna 1951 za kňaza. Po vysviacke študoval ďalej filozofiu a teológiu na univerzite v Mníchove, kde dosiahol doktorát v roku 1953. Témou jeho práce bolo Učenie Cirkvi v diele svätého Augustína. Po štyroch rokoch sa habilitoval s prácou Teológia dejín u svätého Bonaventúra.

Ako profesor teológie pôsobil vo Fresingu, v Bonne, Münsteri, Tübingene a Regensburgu. V tom čase už bol známy nielen medzi nemeckými biskupmi, ale aj na medzinárodnom teologickom fóre. V čase 2. vatikánskeho koncilu ho kolínsky arcibiskup, kardinál Jozef Frings vymenoval za svojho teologického poradcu. S ním sa zúčastnil na 2. vatikánskom koncile. Pápež Pavol VI. vymenoval 24. marca 1977 profesora Ratzingera za arcibiskupa Mníchova a Fresingu a 27. júna toho istého roku za kardinála. Ján Pavol II. ho v roku 1981 vymenoval za prefekta Kongregácie pre nauku viery a v tomto úrade zotrval až do jeho smrti.

Bratislavu navštívil 31. marca a 1. apríla 1992. V Dóme svätého Martina slúžil svätú omšu a kázal a v Istropolise mal prednášku na tému: Význam kresťanských a etických hodnôt v pluralistickej spoločnosti. Dnes je už isté, že ako Benedikt XVI. na Slovensko určite nepríde.

Ostáva nám veriť a dúfať, a tiež modliť sa, aby kardináli vedení Duchom Svätým v marcovom konkláve zvolili pápeža, ktorý bude v ďalších rokoch stáť na čele Cirkvi ako jej viditeľná hlava a dokáže čeliť všetkým výzvam a problémom súčasného sveta.

Autor je duchovný a spolupracovník Vatikánu. Medzititulky redakcia SNN

POZNÁMKA

Ak sa pápež Benedikt XVI. pri vyhlásení svojej abdikácie zmienil o podlomení svojich síl, neboli to len dôsledky jeho pokročilého veku. Významne k tomu prispeli duchovné, ale aj osobné záťaž Josepha Ratzingera. Jeho vývoj ovplyvňovalo predovšetkým rodné Bavorsko z čias jeho detstva, kde v bezpečí katolíckej rodiny prežíval určitú sociálnu idylu s dedinským kostolom ako stredobodom.

Aký bol pápež z Mníchova?

Podmienky Ríma a Vatikánu boli pre kardinála Ratzingera a pápež Benedikta XVI. opakom toho. Rímska kúria predstavuje veľké „theatrum mundi“, kde pápež nemá právo na odpočinok a pokoj, ktorý on chcel dopriať svojim myšlienkam. V roku 1982 prišiel bývalý arcibiskup z Mníchova do Ríma ako prefekt Kongregácie pre vierouku, teda ako najvyšší strážca učenia katolíckej morálky a viery. Skutočným Rimanom sa Ratzinger nikdy nestal. Nebol pastoračný typ duchovného ako jeho predchodca Karol Wojtyła. Bol predovšetkým teológom. Kuriálnym intrigám sa vyhýbal, lebo Ján Pavol II. si ho vážil a on mal k nemu neobmedzený prístup.

Niekoľko hodín pred svojím zvolením za pápeža v roku 2005 Ratzinger načrtnol pred kolégiom kardinálov situáciu kresťanov dneška: „Náš článok hádžu vlny ducha času sem a tam.“ Budúci pápež zhrnul celý program svojho pontifikátu do dvoch hesiel: proti „dikta-túre relativizmu“ a za „priateľstvo s Kristom“. Benedikt XVI. sa stal inšpiratívnym pre mnohých konzervatívnych intelektuálov. Bol klasickým nemeckým vedcom s akademickou kariérou, rešpektujúc, že kresťanstvo je nielen náboženstvo, ale aj myslenie. Spojenie viery a rozumu bolo pre neho vždy dôležitou otázkou. Jeho intelektuálny katolicizmus mal vyšší profil ako u pápežov pred ním. Prečo bol sympatický konzervatívcom? Zastával názor, že súčasná spoločnosť možno definovať ako dikta-túru relativizmu. To znamená, že pluralita sa zamieňa s relativizmom. Od Cirkvi sa očakáva nová stratégia, ktorá všeobecne posilní morálku, ale aj náboženské inštitúcie, celú katolícku cirkev, no najmä kresťanskú vieru.

Pápež Benedikt XVI. kládol veľký dôraz na univerzalitu Cirkvi. V niektorých javoch po II. vatikánskom koncile sa objavili tendencie k atomizácii katolicizmu. V liturgii bol Ratzinger za posilnenie pôvodnej latinskej liturgie v duchu trident-ského obradu. Možno je príznačné, že svoju abdikáciu reč predniesol práve po latinsky. Podľa kardinála Meisnera, blízkeho pápežovho priateľa, najdôležitejším intelektuálnym dedičstvom Josepha Ratzingera alebo Benedikta XVI. je jasné posolstvo, že kresťanstvo je náboženstvom, ktoré musí byť zodpovedné aj rozumu. Lebo iracionálna, bezduchá viera sa veľmi rýchlo premení na fanatizmus a neznášanlivosť. Preto pápež zaktualizoval aristotelovskú tradíciu racionalizmu, ktorá výrazne ovplyvnila naše západné myslenie, kultúru aj praktický život. Bol to skutočný tradicionalizmus?

Peter MULÍK

Svetový deň migrantov a utečencov vyhlásil pápež Pius X. v roku 1914. Pripomína sa vždy tretiu januárovú nedeľu. Fašiangová a plesová sezóna sa rozbehla aj u krajanov v USA. Slovenský folklórny súbor Veselica usporiadal 2. februára 2013 ples v Bridgeview, Il. Zbor Slovenskej ligy v Milwaukee, Wi., zorganizoval 9. februára 20. fašiangovú zábavu, a Slovensko-Americké kultúrne stredisko 21. slovenský ples v New Yorku.

V čase spolupatričnosti

Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilišských Slovákov a Slovenská samospráva v Mlynkoch uskutočnili 26. januára 2013 (v sobotu) v Stredisku pilišských Slovákov (novom Slovenskom dome) v Mlynkoch v poradí XIV. fašiangový ples pilišských Slovákov.

Združenie Slovákov vo Švajčiarsku usporiadalo 2. februára 2013 v Zürichu veľkú Fašiangovú zábavu. Pre deti krajanov sa začala už spoločenskými hrami a karnevalom, súčasťou ktorého bola súťaž o najzaujímavejšiu masku. Na programe bolo aj tanečné vystúpenie krajského folklórneho súboru Slovákov vo Švajčiarsku Kolečko.

Vo februári uskutoční Regionálna Obec Slovákov v Karlových Varoch fašiangovú zábavu a ples. Plesovú sezónu v Brne spestrí Slovenský ples, ktorý organizuje Folklórne združenie Púčík.

V Slovenskom dome v Iloku (Chorvátsko) bolo 2. februára 2013 tradičné divadelné predstavenie. V meste je už tradícia, že na Mary sa hráva divadlo. Od roku 1914, keď začali ilockí Slováci pestovať divadelnú tradíciu, podnes odhrali vyše deväťdesiat divadelných predstavení. Druhého februára 1983 sa po prvý raz do divadelných predstavení zapojili deti a mládež. S mládežou a so žiakmi základnej školy nacvičili divadelné predstavenie Kubo, v ktorom hralo dvadsaťpäť hercov. Detské divadelné hry sa nacvičovali od roku 1992. Odvtedy sa takmer pravidelne detská divadelná skupina predstavuje ilockému publiku. Od roku 1914 dodnes sa na ilockých divadelných doskách vystriedalo viac ako dvestopäťdesiat hercov.

V dublinskom Tivoli Theatre sa 9. februára 2013 uskutočnila repríza programu Folklórneho súboru Ostroha Rok na dedine a po nej tradičná slovenská veselica.

Pod záštitou Vevvyslanectva SR v Írsku bol 16. februára 2013 v priestoroch hotela Hilton, Northern cross, Dublin 17 Slovenské centrum Írsko (SKC-IRL) 5. slovenský ples v Dubline.

Slovenský folklórny súbor Slávik, Vancouver, Britská Kolumbia, Kanada, s mottom Prinavráme ľudovú pieseň z javísk naspäť k ľuďom! oslávil 10. februára 2013 svoje druhé narodeniny v hale pri Kostole sv. Cyrila a Metoda v New Westminster. Rakúsko-slovenský kultúrny spolok usporiadal 12. februára 2013 vo svojich priestoroch vo Viedni fašiangovú zábavu.

V Novom Sade sa 18. januára 2013 uskutočnila tlačová konferencia venovaná desiatemu výročiu založenia Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny, na ktorej boli pripomenuté najdôležitejšie udalosti z jej doterajšej činnosti. Spolok Slovákov v Poľsku pripravil 9. – 10. februára 2013 program Ostatki – Fašiangy Krem-pachy 2013, v ktorom sa predstavili speváci sólisti, inštrumentalisti ľudovej hudby, krajské folklórne súbory a hosťujúci súbor Jánošík zo Svitú.

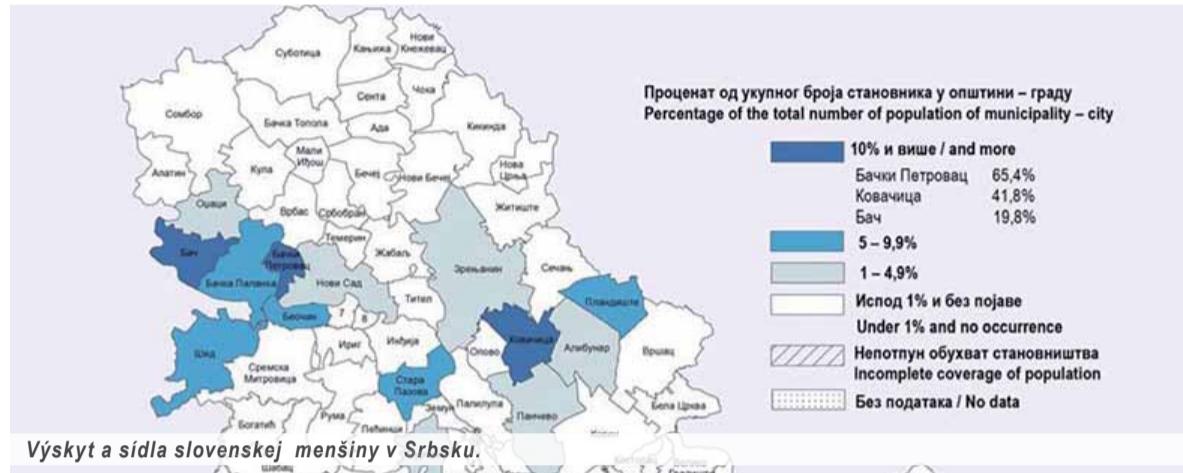
Zostavil: Claude BALÁŽ

Žije až tretina slovenského národa roztrúsená po svete?

V Srbsku žije najviac Slovákov

Claude BALÁŽ - Katarína PUCOVSKÁ – Mapa, tabuľky: archív

Už od začiatkov sťahovania v rámci Uhorska a neskôr i masového vysťahovalectva do zámoria počty tých, ktorí odišli a žijú v zahraničí, boli a sú predmetom rôznych diskusií v odbornej i laickej verejnosti a námetom pre rôzne médiá. Sú čísla, ktoré vychádzajú z odhadov a zo sebaspočítania, a sú čísla, ktoré vychádzajú z oficiálnych štatistík, ale ani jedny nie sú schopné presne určiť, aký je skutočný počet Slovákov a ich potomkov, ktorí odišli a žijú v zahraničí.

Nie je ani tak podstatné, či ide o štvrtinu, či tretinu slovenského národa, oveľa dôležitejší je stupeň ich vedomia o pôvode, národného povedomia a kultúrnej identity. Správnejšie by bolo definovať túto časť slovenského národa ako slovenskú diasporu, lebo v jej rámci jestvuje niekoľko odlišných kategórií, ktorých spoločným znakom je len ich vzťah k Slovensku, k slovenskému národu, k jeho dejinám a ku kultúre.

Na túto tému sa už viedli mnohé polemiky, no to, čo chýba, je seriózný a permanentný vedecký výskum na danú tému, ktorá mimochodom je dlhodobá v pozornosti u iných emigračných národov, ale najmä odborná

štátna inštitúcia, ktorá by túto činnosť trvalo zabezpečovala. O tom, že problematika sa bytostne týka aj tých, ktorí žijú v zahraničí, svedčí nasledujúci zaujímavý článok uverejnený na internetovej stránke obce Kulpín v Srbsku. Kulpín sa nachádza vo Vojvodine, v južno-báčskom obvode v obci Báčsky Petrovec a leží asi 30 km od Nového Sadu. Prevažnú časť obyvateľstva Kulpína predstavujú Slováci a je ich 2 116, teda približne 71 percent, kým Srbov je 634, čo predstavuje 21 percent.

■ SLOVÁKOV UBÚDA

Počet Slovákov v Srbsku v povojnovom období a do roku

1981 bol vyše 73 tisíc. Za 30 rokov ich počet klesol o vyše 20 tisíc. Pokles bol posledným sčítaním zaznamenaný vo všetkých prostrediach, kde Slováci žijú. Najviac ich je v súčasnosti v Kovačici – 10 577, potom v Báčskom Petrovci – 8 772, nasleduje Nový Sad – 6 393, Stará Pazova – 5 212 a Báčska Palanka – 5 047. Slovenský živel zaniká aj v jednotlivých obciach – napríklad v Báčskotopolskej obci, resp. v Bajši, dnes už žije iba 120 príslušníkov slovenskej národnostnej menšiny. Podľa najnovšieho sčítania obyvateľstva, ktoré sa uskutočnilo v októbri 2011, v Srbsku dnes žije 52 750 Slovákov.

Počet Slovákov v Srbsku v povojnovom období:

1948:	73 140	– 1,12	percenta
1953:	75 027	– 1,08	percenta
1961:	77 837	– 1,02	percenta
1971:	76 733	– 0,91	percenta
1981:	73 207	– 0,79	percenta
1991:	66 772	– 0,85	percenta
2002:	59 021	– 0,79	percenta
2011:	52 750	– 0,73	percenta

Počet Slovákov v Srbsku v jednotlivých obciach:

1. Kovačica	10 577
2. Báčsky Petrovec	8 772
3. Nový Sad	6 393
4. Stará Pazova	5 212
5. Báčska Palanka	5 047
6. Bač	2 845
7. Šid	2 136
8. Belehrad	2 104
9. Zrenjanin	2 062
10. Pančevo	1 411
11. Alibunar	965
12. Odžaci	835
13. Beočin	830
14. Plandište	616

■ SRBSKÁ RECESIA

Podľa sčítania obyvateľstva z roku 2002 na území Srbska žilo 7 498 001 obyvateľov, kým podľa najnovšieho sčítania v tejto krajine žije o 311 139 obyvateľov menej, teda 7 186 862. Keď to porovnáme s rokom 1981, keď v Srbsku žilo 9 313 676, pokles je priam drastický. Počet obyvateľov Srbska klesol za necelé desaťročie o takmer 400 000 a za tri desaťročia o bezmála

2 milióny. Za pokles môže najmä nízka pôrodnosť a tiež hromadný odchod ľudí za lepšimi životnými podmienkami. Srbská ekonomika je v recesii aj po rokoch od série posledných vojen v 90. rokoch. Krajinu opustili desiatky tisíc ľudí, vrátane mladých profesionálov hľadajúcich lepší život. Rodiny v Srbsku majú v súčasnosti pre ekonomické problémy často iba jedno dieťa.

Príklady pomoci slovenským deťom z Rumunska čakajú na spolupatričnosť

Skromný život v ťažkých podmienkach

Text a foto: Daniel ZEMANČÍK

Kto už raz navštívil krajanov v Rumunsku a na vlastné oči mal možnosť vidieť ich skromný život v ťažkých existenčných podmienkach, určite sa neubrnil tomu, aby ho porovnával s podmienkami a so životom detí u nás doma na Slovensku. Je všeobecne známe, že pracovití Slováci, naši predkovia prichádzajúci na Dolnú zem, dostávali pôdu v ťažko prístupných terénoch a oblastiach. Museli tvrdo pracovať, aby im prinášala úžitok.

Slovenskí krajanovia v Rumunsku.

Ak sa aj dnes chcete dostať k našim Slovákom, ktorí žijú v nehostinných oblastiach v Rumunsku, čaká vás drsný terén, kde dokáže pomôcť iba traktor. No aj ten je v rázovitej rumunskej obci Gemelčička len jeden. Starostlivo pripravený u pána farára, ktorý s ním vypomáha, kde len môže. Aj dnes deti z osady Bajaš musia dennodenne dochádzať asi päť kilometrov pešo do školy v Derme. Povinným jazykom v škole je rumunčina. So slovenčinou sa žiaci stretávajú len v krúžku slovenské-

ho jazyka jednu hodinu týždenne, aj to len na prvom stupni. Preto treba obdivovať prácu učiteliek, ktoré vstúpajú slovenským deťom v Rumunsku základy slovenčiny. Iste pri tom pomáhajú aj rodičia, ktorým záleží na tom, aby sa slovenská materinská reč udržiavala v hovorovej reči doma.

■ ■ ■

Vzhľadom na tieto skutočnosti Krajské múzeum Matice slovenskej spolu s učiteľkami ZŠ v Žiari nad Hronom malo záujem

už v minulosti uskutočniť projekt recipročnej výmeny žiakov, no tento pokus nám nevyšiel. Cestu „ako na to“ navrhli a základný kameň takejto spolupráce položili v Novom Meste nad Váhom v ZŠ na Odborárskej ulici. Dušou projektu bola pani učiteľka Anna Máliková. Ako som sa od nej dozvedel, myšlienka navštíviť Slovákov v Rumunsku vznikla vtedy, keď do ich školy prišli prví žiaci z Rumunska. Rodina Gaidosovcov prišla z malej dedinky Derma. Po prvých vymenených listoch putovali z Nového Mesta nad Váhom do Dermy šlabikára, čítanky, vlastivedy a mnohé ďalšie balíky s knihami. CD prehrávač im poslal Miestny odbor Matice slovenskej.

A tak prišlo z Dermy v Župe Bihor pozvanie na folklórny festival. Slovenská skupina, ktorá sa na zájazde zúčastnila, mala možnosť vidieť, v akých podmienkach žijú a pracujú Slováci v Rumunsku. Presvedčili sa, že ide o skromných, pohostinných a pracovitých ľudí. Už vtedy sa ľúčili so slovami: o rok dovidenia na Slovensku. Svoj sľub aj splnili. Aktívne učiteľky ZŠ na Odborárskej ulici, Miestny odbor Matice slovenskej, športové gymnázium a Mestský úrad v Novom Meste nad Váhom boli hosťiteľmi

skupiny detí a dospelých z Rumunska na čele s pani učiteľkou Máriou Okuliarovou. Keďže predsedníčka MO MS pani Skrúcaná o všetkom informovala aj Krajské múzeum Matice slovenskej, zúčastnil som sa na oficiálnom stretnutí za prítomnosti zástupcov mesta. Okrem pozdravu som deťom odovzdal aj knižné dary a propagačné materiály. Podobné dary dostali deti z Rumunska nielen z mestského úradu, ale aj zo športového gymnázia, ktoré sme navštívili.

■ ■ ■

Počas roka som mal možnosť stretnúť sa so Slovámi z Rumunska na viacerých podujatiach. Okrem Nového Mesta nad Váhom naši krajanovia z Nadlaku a Čerpotoku boli v Zázrivej na súťaži vo varení halušiek. FS z Čerpotoku účinkoval v Spišskej Novej Vsi a videl som ich aj na ďalších folklórnych podujatiach. O plánoch a projektoch pre slovenské deti z Rumunska som rokoval aj s Erikou Fajnorovou, obetavou učiteľkou zo Slovenska, ktorá učí slovenčinu v Gemelčičke. Práve žiaci z tejto školy žali úspechy na známej súťaži v Nových Zámkoch Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko, na ktorej i tento rok KM MS participuje. Všetky tieto stretnutia so Slovámi z Rumunska akoby predznamenali, že rozbiehajúca sa spolupráca medzi ZŠ na Odborárskej ulici v Novom Meste nad Váhom a ZŠ Derma z Rumunska je zatiaľ len prvou, ale verím, že nie poslednou lastovičkou, ktorá prilietela preto, aby bola osozná pre obidve strany, ale najmä pre slovenské deti žijúce v Rumunsku, ktoré pomoc veľmi potrebujú.

Hodnoty cyrilo-metodských tradícií vo výtvarnom umení

Pôsobivý koncept pre vierozvestcov

Ladislav SKRAK – Foto: archív SNN

Vo výstavných priestoroch Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote inštalovali výstavnú kolekciu Posvätný odkaz – Cyril a Metod v slovenskom výtvarnom umení. Ide o reprezentatívny výstavný celok, ktorý koncipoval bratislavský Klub výtvarných umelcov a teoretikov v kontakte s viacerými výtvarnými osobnosťami Slovenska ako hlavný výstavný príspevok žijúcich slovenských výtvarných umelcov k významnému výročiu cyrilo-metodskej misie.

Pôsobivú výstavu v Rimavskej Sobote spoluorganizujú Klub výtvarných umelcov a teoretikov, Výtvarný odbor Matice slovenskej, mesto Rimavská Sobota, Dom Matice slovenskej v Rimavskej Sobote a Gemersko-malohontské múzeum – zariadenie Banskobystrického samosprávneho kraja.

■ Z MINÁČOVSKÉHO PODNETU

Zrod tohto výstavného celku bolo možné sledovať už od uvedenia výstavy Spomienky, ktorú Klub výtvarných umelcov a teoretikov usporiadal v auguste – septembri 2012 v Dvorane Ministerstva kultúry SR ako pripomenutie intelektuálnych národno-historizujúcich úsilí gemerského rodáka Vladimíra Mináča, pričom mimoriadne ohlasy si rodiači sa výstavný celok získal aj v kontexte ďalších iniciatív – na výstave ART ako súčasť výstav MODDOM a Bibliotéka v bratislavskej Inchebe v októbri – novembri 2012, keď diela autorov M. Klimčáka, L. Fullu, V. Hložníka, S. Mikuša, S. Harangozá, ale aj M. Medúza, mali možnosť zhladať desaťtisíce návštevníkov. Pozoruhodné výsledky a ohlas si výstavný celok Posvätný odkaz získal v Nitre.

Premiérovu ho uviedli na pôde Galérie Univerzum Pedagogickej fakulty UKF 2. októbra 2012, kde k pôvodnej kolekcii pribudli diela Tibora Bártfaya, Jána Kulicha, Teodora Baníka, Kláry Patakiovej, Evy Trizuljakovej, Mariána Polonského, Zuzany Hložníkovej, Ľubomíra Zelínu, ale i nové diela autorov ako Ľubomír Bereš, no najmä víťaza súťaže na Pamätník sv. Cyrila a Metoda a sv. Gorazda v Bratislave Antona Gábrika. A pribudlo aj slávy pre tento projekt a výstavný celok, keďže 12. novembra 2012 sa konala v Nitre slávnostná vernisáž i na pôde Filozofickej fakulty UKF, v Galérii na schodoch. Slávnostné uvedenie tohto výstavného celku bolo vstupným podujatím medzinárodnej vedeckej konferencie v Nitre na tému Tradícia a prítomnosť misijného diela svätého Cyrila a Metoda.

■ ĎALŠIE ZASTAVENIA

Po historicky veľkomoravskej Nitre uviedli tento výstavný celok v Dome Matice slovenskej v Leviciach. Výstava sa tu mala konať do 21. decembra 2012, lenže pre návštevnicky úspech ju predĺžili do 16. januára 2013. Ohlasy tohto podujatia oceňovali najmä nový

rozmer a podnety, ktoré poskytuje aj vo svojej dokumentárnej zložke (slovaciká), a to v horizonte hodnotovosti a vrstvení slovensko-maďarských vzťahov.

Uvedenie výstavy Posvätný odkaz – Cyril a Metod v slovenskom výtvarnom umení v Gemersko-malohontskom múzeu vyvolalo z odporúčania a ocenení, ktoré si toto múzeum vyslúžilo v matičiarskom, ale i v múzejníckom prostredí. Z výstavného hľadiska znamená aj adekvátne výstavné podmienky pre zverejnenie vrcholných diel od najvýznamnejších výtvarných umelcov Slovenska. Viacerí z týchto osobností prvýkrát navštívili svojou tvorbou gemersko-malohontské prostredie. Osobitne potešil záujem rimavsko-sobotskej kultúrnej verejnosti, ako aj úroveň protokolu vernisáže výstavy. Riaditeľka Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote PhDr. Olga Bodorová na vernisáži výstavy srdečne privítala o. i. poslancu Národnej rady SR a primátora Hnúšte Michala Bagačku, vedúceho odboru vzdelávania a kultúry BBSK Ing. Miroslava Martiša, prednostu Obvodného úradu v Rimavskej Sobote JUDr. Pavla Struhára, predstaviteľov mesta, no aj

Kulichov sv. Cyril a Metod.

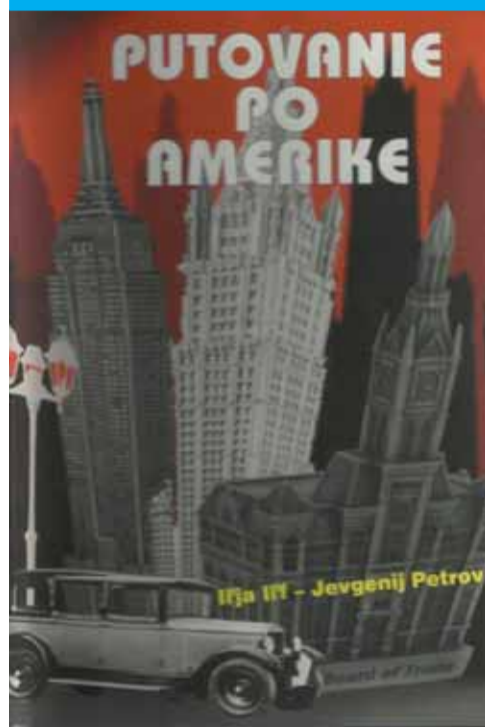
akad. sochára, majstra Štefana Pelikána, ktorý svojimi symbolickými portrétnymi dielami a postavami svätcov – Cyril a Metod, Gorazd, Bystrík – výrazne obohatil daný výstavný celok.

Výstava Posvätný odkaz – Cyril a Metod v slovenskom výtvarnom umení mala hosťovať v Rimavskej Sobote do 28. februára 2012. Predpokladá sa predĺženie výstavy – do 10. marca.

Dych niekdajšej veľmoci

Ilja If – Jevgenij Petrov: Putovanie po Amerike, VSSS, Bratislava 2012

KNHA TÝŽDŇA

V rokoch šesťdesiatych bola spisovateľská dvojica Ilja If a Jevgenij Petrov vo vtedajšom Československu mimoriadne populárna. Nielen pre brilantný humor svojich najslávnejších románov Dvanásť stoličiek a Zlaté teľa, ale najmä pre ironický pohľad na niektoré stránky života v Sovietskom zväze.

Ten nám bol prezentovaný ako žiarivý vzor a naraz niekto o tejto krajine píše satirické romány, kde sa to len tak hemží tupými byrokratmi, úplatnými funkcionármi, zlodejmi a podvodníkmi. Cestopis Putovanie po Amerike konečne zaplnil jednu z posledných medzier v bibliografii týchto klasikov ruského humoru, ktorí, žiaľ, príliš skoro opustili tento svet, svet, ktorý vnímali s pozornými očami a opisovali majstrovským perom. Vnímať Ameriku polovice tridsiatych rokov pohľadom vzdelaných ruských novinárov a spisovateľov je mimoriadne zaujímavé čítanie. O to zaujímavejšie, že If a Petrov zbytočne neideologizujú, bez problémov uznávajú vtedajší obrovský technologický náskok USA pred sovietskym Ruskom, pričom im ani na um nepride robiť nejakú propagandu v štýle „vy síce máte mrakodrapy, ale my nelynujeme černochovy“. Cestovateľské knihy delíme na informačne objektívne, ktoré sa blížila k bedekrom, a informačne subjektívne, ako napríklad Tam-Tamy Borisa Filana, kde ide skôr o neobvyklý príbeh ako o informačnú nasýtenosť o danej krajine. V prípade knihy Putovanie po Amerike sú obe zložky vzácné vyvážené a navyše je tu bonus „historického rozmeru knihy“. Po jej prečítaní si ne jeden čitateľ uvedomí prinajmenšom fakt, že oproti rokom tridsiatym v dnešnej globalizovanej spoločnosti kúpite v moskovskom McDonalde rovnaký prefabrikát na jedenie ako v New Yorku.

(mab)

MEDAILÓN

Nie je veľa prozaikov, ktorí dokážu zaujať náročného čitateľa prózy a zároveň osloviť rozprávkovým príbehom detí. Július Balco ten dar má a navyše nikdy neodmietne pomôcť mladým začínajúcim autorom či už ako člen poroty na rôznych literárnych súťažiach alebo ako lektor pri rozborových seminároch a besedách. Jeho energia a humor z neho robia vynikajúceho rozprávača a príjemného spoločníka v každej spoločnosti, ktorá má blízko k literatúre.

Július Balco sa narodil v Ciferi, právo vyštudoval v Bratislave, no viac než paragrafy mu učarovala literatúra, ktorej sa začal venovať ešte počas štúdia. Publikoval v legendárnej Mladej tvorbe, neskôr v Slovenských pohľadoch

Prozaik s iskrou v duši

či v Romboide. Debutoval v roku 1976 prózou Voskovožlté jablko. Nasledovali knihy Husle s labutím krkom a Ležovská. Zatiaľ ostatným Balcovým opusom pre dospelých je próza Cestujúci tam a späť. Pre deti začal tvoriť začiatkom deväťdesiatych rokov svojou „strigóňovskou“ sériou rozprávkových kníh, ku ktorým pridal v roku 2004 čarovnú rozprávkovú knihu Vrabčí kráľ.

Tvorba Júliusa Balcu si zaslúhuje väčšiu pozornosť, ako by sa mohlo zdať z počtu vydaných kníh – ide o svojbytného, vyhraneného a umelecky zrelého prozaika. Vytvára jedinečnú atmosféru s hlbokým ponorom do vnútorného sveta postáv, sugestívne rozpráva príbehy a rozohráva situácie s cieľným morálno-hodnotovým zámerom. Autor je vničaný ako bytostne zrastený s malokarpatským regiónom a ako hrdý Pezinčan dokáže umelecky prítažlivo pretaviť krásu tohto malebného kraja do svojich próz. Ako jeden z mála našich spisovateľov vie narábať napríklad aj s motívom života Rómov na Slovensku. Prozaik, redaktor a editor Július Balco sa 28. februára doživa 65 rokov. Za redakciu SNN mu prajeme ešte veľa pekných kníh.

(mab)

HUMORESKA

Naše ženy a dievky sú proste neopakovateľné. Keď protestujú, tak idú priamo na vec. Anna Belousovová poslancovi Matovičovi za to, že ju nazval na verejnosti Anča, jednoducho jednu v parlamente struhla. Muž na Slovensku sa cíti akosi radostnejšie po irečiteľných protestoch našich žien a dievok. Ako ja minule. Úctivo som chcel otvoriť dvere navoňanej dáme. Sprdla ma ako malého Alíka, že ona si vie dvere otvoriť aj sama.

Za hranicami sú však baby proste čudné. Také ukrajinské aktivistky

Femen sa vyzlečú, popíšu holé prsia fixkami a šup ho protestovať. Najčerstvejšie tak urobili v parížskej katedrále Notre Dame, kde „oslavovali“ abdikáciu Benedikta XVI. a schválenie manželstiev homosexuálov. Turisti a veriaci sa nestačili čudovať, aké

Predtým sa tieto „holobaby“ producurovali na červenom koberci pri otvorení filmového festivalu Berlinalle. Vyzliekli sa, aby protestovali proti ženskej obriezke. Boli hore bez, aby iné ženy neboli dole bez. Keby tie Femeny boli aspoň pekné a sošné. Ale

Úprimným blahorečením za naše dievky a ženy

predstavenie im táto kultúrna úderka pripravila, a už túto partičku exhibicionistiek vyvliekla služba von. Ako sa neskôr písalo v internetových diskusiách, keby podobnú šou spravili v hlavnej mešite v Rijáde, tak ich tiež vyvlečú, ale zrejme po súčiastkach...

ako konštatovala moja múdra žena, vyzliekajú sa práve preto, že nie sú. Normálne dievky sa producujú obnažené preto, že majú mužom čo ukázať. Iba baby s nízkym sebavedomím zhodia zo seba šaty vtedy, keď na to nemajú. V Hamburgu Femenky

pózovali na ulici s horiacimi faklami hore bez proti prostitúcii. Vyzliecť sa preto, aby sa muži krotili, to nepadne len tak niekoho. Počas karnevalu v Riu de Janeiro protestovali bez šiat proti nahote tanečnic, ktorá spôsobuje, že na tomto podujatí sa

svojou hudobnou „produkciiou“. Femen Ave Inna Ševčenkova protest vyšperkovala tým, že podpíjala v Kyjeve podľa nej pravoslávny kríž. No „omylom“ podrezala kríž ukrajinských gréckych katolíkov, ktorý tam navyše stál na pamiatku obeť stalinizmu. Radšej emigrovala do Francúzska. Tam sa chystá založiť výcvikový tábor pre ženy, ktoré by chceli ich hnutie posilniť. Už to vidím: aktivistky v hustom zástupe s bojovne vystrčenými nahými prsiami odhodlane kráčajú k Eiffelovke. Chcú ju podpíliť a zhodiť na znak protestu proti konskému mäsu z Rumunska v anglických lazaniach.

Milan ZEMO

Zakladateľ národnej tradície, ktorá živo a podnetne pretrváva dodnes

Slovenské slovo je krásny boj a náš život

Miloš FERKO – Foto: archív SNN

Polemik s ostrým perom, človek s nekompromisnými postojmi, v mladosti búrlivák – veď až do roku 1835 sa pohyboval v nanajvyš pochybnej spoločnosti maďarských študentov, údajne i na „pohuľankách kadejakých“, kým sa v kruhu slovenských študentov nepolepšil... Tento národný veľikán zomrel 21. 2. 1888, teda pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi, takže máme dôvod písať.

Inak by predsa – on sám by protestoval a možno by sa zlostil. Nepatri sa vlastencovi konať len tak, bez zámyslu! Život si treba usporiadať, byť čínorodý. Pri spätnom ohliadnutí na ten Hurbanov životný beh, nevedno kam skôr a či bude mať čas pristaviť sa a nechať porozprávať... na barikádach v Prahe počas roku meruôsmeho, v čele bojových akcií Slovákov v tomže čase a o rok neskôr na Memorandovom zhromaždení vo víre bojov za evanjelickú cirkev a jej slovenskosť, pri začiatkoch Maticy slovenskej, ktorej spoluzakladateľom a členom výboru bol, v Hlbokom, kde sa s Hodžom a Štúrom dohodli na ustanovení jazyka – ak aj mimo oficiálnych inštitúcií, nuž preto, že Slovensko vtedy žiadne nemalo..., alebo pri práci na periodikách? Ja by som sa, ak dovoľíte, držal radšej textov a slov.

On, človek, je príritchly a všade.

■ PRIEKOPNÍK ŽURNALISTIKY

Hurban má nespornú zásluhu na vytváraní začiatkov a základov tradície slovenských literárnych časopisov. On je tvorcom a iniciátorom almanachu Nitra. Prvý ročník Nitry vyšiel v roku 1842 po česky; ročník 1844 sa stal prvou, samostatne vychádzajúcou publikáciou v štúrovskej slovenčine, nasledovali ročníky 1846, 1847, po kratšom odstupe 1853, po dlhšom ročníky 1876, 1877 – posledné dva po likvidácii Maticy slovenskej opäť v češtine. Starnúci Hurban v návale pesimizmu hľadal oporu v československej jazykovej jednote. V rokoch 1846 – 1852 (s prestávkami spôsobenými revolúciou) vydával širšie koncipované Slovenské pohľady pretrváva v našej kultúre dodnes.

Hurban almanachy a časopisy nielen editorsky zastrešoval, ale do nich i písal. Spolupracovníkov bolo málo a väčšinou nestáli za veľa. Hurban odmietal byť náročný – alebo prinajmenšom náročnejší, ako bolo dovtedy zvykom. Mal cit pre text, čo prejavil ako kritik – a tiež aj keď sám písal – prózu. Z prozaických dôvodov. Básne pisalo kvantá mladíkov, poviedky či novely málokto. Hurbanove beletristické diela v súčasnosti nenadchnú. Neznajú porovnanie s Kalinčiakom. Mali však ako pútavé čítanie význam z dobového hľadiska. Autor ich na rozdiel od Jána Kalinčiaka nekoncepcoval ako umenie par excellence, ale ako útvary na pobavenie a poučenie. Vypíňal nimi prázdne miesto. Ako jeden z prvých v slovenčine písal (si) na objednávku. Prozaik úlohu splnil. Hurbanom písané pútavé a svižné texty si udržali popularitu po desaťročia.

■ PÍSAĽ, ČO TREBA...

Hurban písal historickú a humoristickú prózu. Vzhľadom na čitateľov sa usiloval zabezpečiť rozmanitosť ponuky. Román Olejkár (1846) spracoval pôvodne v podobe nie veľmi vydarenej tragédie. Potom zmenil historický časopriestor (namiesto Čiech za kráľa Břetislava vložil do deja územie Slovenska v období vlády Matúša Čáka), nezmenený ostali myšlienky pronárodnej ideológie. Vyslovené jasne – avšak do značnej miery prekryté dejom plným intríg. Hurban ciele využíva drastické motívy obľúbené v dobovej jarmočnej literatúre. Postavy sa zakrádajú tmou s dýkou pod pláštom, používajú jed, pôvod mnohých protagonistov je zahalený tajomstvom – ako v gotických románoch na začiatku devätnásteho storočia či v dnešnom horore.

Humoristické prózy poskytovali autorovi priestor na kritiku pomerov. V texte Ráznochký kúpeľ, uverejnenom v Orle tatranskem v roku 1846 pod pseudonymom Habakuk Haraburdák, si Hurban berie na mušku dedinskú poverivosť. Hojnité použitie prísloví pripomína Kalinčiakovu Reštavráciu. Hurbanove humo-

..., lebo keď sa národ po tom ohliada, čo on duchovného stvoril a uskutočnil, vtedy sám seba objíma, sám seba rád má, sám seba vidí, cíti, vie, rozumie

(J. M. Hurban: Slovensko a jeho život literárny)

resky z dnešného hľadiska na mnohých miestach stoja na hranici s publicistikou, najmä fejtónom. Splyvanie štýlov vzniká pre dobové uvoľnenie hraníc žánrov pod vplyvom poetiky romantizmu, ale tiež pre aktuálny stav slovenčiny. Bez zhadzovania treba podotknúť, že čerstvo vytvorený jazyk hľadá spôsob stvárnovania jednotlivých štýlov postupne. Hurban zaiste čítal mnoho novín a časopisov, v slovenčine však on a Štúr píšú mnohé žánre po prvýkrát, okrem jazyka a s jazykom teda nevyhnutne musia tvoriť aj štýl – prvých poviedok či esejí. V stave zrodu zahorúca jazyk v tégluku sotva vyťahnutý z pece vri, prská, zvíja sa, mení tvar. Len pomaličky chladne do doby, v ktorej sme schopní aspoň akotak presne určiť druh útvary.

■ NEKOMPRISNÝ BOJOVNÍK

Osobne si myslím, že Hurbanov temperament lákalo na písanie aj a najmä prvolezectvo. Nahmatávanie. V podstate všetko je objavom. V procese nesporné vzrušujúcom, ale i riskantnom skúša národovec spôsoby existencie jazyka. O ktorý je vtedy potrebné starať sa, bojovať oň. Hurbanom písaná a v Slovenských pohľadoch v roku 1846 uverejnená polemická odpoveď na Kolárom zostavený spis Hlasové o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky zaujme aj po vyše jeden a polstoročí nielen argumentačne, ale najmä z hľadiska spôsobu uchopenia témy. Rytmus viet udržia čitateľa v napätí, bez ohľadu na často riadne štíplavý obsah. Ján Kolár argumentuje v prospech jazykovej jednoty príkladom starej baby, ktorá ešte po rokoch vedela naspamäť jeho kázeň v češtine aj s podrobnosťami; Hurban tne takt: „*AK je jedna slovenská baba vstave celkom porozumieť českú kázeň a moja slovenská kuchárka českú kuchársku knihu nie, to musia byť v hre iné veci, o akých vravieť nejdem pre česť p. Kolára!*“

Stojíme pri koreňoch investigatívnej žurnalistiky. S nedávaním si obrúskov pred ústa. Aj z dialky ma striasa. Veru, netuším po diskusii, tobôž polemike s kýmkoľvek, kto by reagoval hurbanovským spôsobom... Bez ohľadu na pravdu javí sa napínava, nebezpečná. Reaguje až hrdinsky, hemingwayovsky či po našom mináčovsky (nie náhodou práve Mináč bol Hurbanom doslova uhranutý). Záležitost' pre Chlapov. Bez kompromisu. Jednoznačná. Po citovanej vete Hurban pokračuje: „*Okrem toho sú to babské dôvody!*“ Basta!

Azda sú chvíle, keď je potrebné kričať, aby sa veci, ktoré sa normálnymi zdajú (napr. v danom prípade právo na samostatný vývoj jazyka a kultúry), normálnymi stali. Ale Hurban býva vehementný miestami až fanaticky. Šľahne napríklad vetou: „*Nad to všetko u nás má mať práca vyššiu cenu ako život!*“ (Životopis Benjamína Pravoslava Červenáka), pod ktorú by sa nepodpísal ani samotný Ludevít. Razantnosť gesta potom provokuje predstavy. Nevie sa zbaviť pohľadu na Hurbana ako na slovenský symbol muža práce a moci s bičom v ruke pohaňajúceho raz volky a inokedy váhajúcich. S prísnyim pohľadom očí nad pichľavou bradou mračí sa náš Robinson Crusoe, puritán, protestant, potenciálny Kalvín, katalyzátor pokroku, stelesnenie čínorodosti, motor energie vrúcej až zúrivu, prorok praktík nekompromisného manažmentu.

■ LITERATÚRA, NÁROD, ŽIVOT

Okrem polemík a kritik na konkrétne diela (mediiným Hurban v podstate priaznivo v Slovenských Pohľadoch 1847 recenzoval Sládkovičovu Marínu) písal aj koncepčne širšie poňaté práce. Štúdia Slovensko a jeho život literárny poskytuje prvé vývinovo chápané dejiny slovenskej literatúry. Na rozdiel od predchodcov (Bohuslav Tablic a jeho Pamätí československých básnířuv

aneb veršovcúv), ale aj od síce presného, no rozhodne suchopárneho prehľadu v Dejinách slovenskej reči a literatúry všetkých nárečí Pavla Jozefa Šafárika – namiesto „katalógu“ mien, diel a dátumov, pod vplyvom estetických teórií Herdera a Hegla – prináša pohľad na dejiny kultúry ako „priebeh cesty ducha a prejavy osobitostí jedincov stelesňujúcich sa v konkrétnych podmienkach toho-ktorého národa“. Pre mladých národovcov nesporné napínava, vzrušujúca lektúra s mnohými, miestami esejistickými či až poetickými pasážami podmanivo pôsobí dodnes.

Štefan Krčméry v diele Stopäťdesiat rokov slovenskej literatúry charakterizuje Hurbanov spis takto: „... porovnávacím ho s jeho znamenitými predchodcami poznáme jeho zvláštnu intuitívnu... Dielo jeho je viac dielom umelca než učenca. Novej látky literárnohistorickéj on mnoho nezhromaždil. Ale ako osvetľuje, ako vidí! Obdobia vidí i postavy. Dielo duchovne váži. Plasticky modeluje.“

Hurbanom napísané dejiny literatúry sú zároveň rozsiahlou esejou. A básňou v próze. Pokus o syntézu výrazu i významu – ducha slovenskosti i predmetu textu. Veľkolepý a vehementný. Hoci z hľadiska poznatkov je práca neúplná i zastaraná, Hurbanovi nemožno uprieť postreh pri hodnoteniach osobností, schopnosť presvedčivo priblížiť tvorcov a nájsť súvislosti. Načrtnutie literatúry v panoráme histórie, opisov prírody a charakterov autorov s pokusom o vystihnutie filozofie národa dodáva textu, Krčmérym v citáte spomenutú plasticitosť. Miestami sa ťažko zbavujete pocitu, že čítate prózu s množstvom hrdinov, pointou ktorej je otvorenie perspektív literatúry ako kriestelky života. Isteže, neslobodno zabudnúť na vplyv náboženskej literatúry.

„Taktó, hľa, sa Slovensko a jeho život literárny zjavilo nášmu oku,“ píše Hurban v závere posolstva, o ktorom on, duchovný, predpokladá, že bude vnímané s úctou zaiste nábožnou.

Do širšieho historického i spoločenského kontextu vstupuje literatúra v Hurbanom vytvorených životopisoch. Text pod názvom Viliam Pauliny Tóth a jeho doba (náčrtky života-povahopisné) má rozsah novely, rozsiahly životopis Ľudovíta Štúra (prvýkrát vyšiel na pokračovanie v Slovenských pohľadoch 1881 – 1884) je najkvalitnejším Hurbanovým prozaickým dielom. Bez umelých efektov románových diel, ktoré nás dnes nechcene rozosmieľajú v Olejkárovi či Gottschalkovi, zaujme prienikom a pochopením povahy postavy i príbehom jej života. V spomenutom diele venovanom Paulinymu-Tóthovi presvedčivo ukazuje diplomatické schopnosti a takt literáta schopného na úrovni diskutovať s maďarskou šľachtou, ale i na situáciu, keď pod hrozbou šibenice vstupuje k maďarským honvédom. Nevedno, ako by v tejto situácii reagoval výbušný Hurban. V životopise však Paulinyho-Tótha neodsudzuje. Nie iba v rámci úslovía „o mŕtvych len dobre“ (text vznikol tesne po smrti spomenutého dejateľa), ale najmä preto, že sa usiluje čitateľovi predviest' hľadisko samotného Paulinyho-Tótha, ktorý sa teda, prinajmenšom čiastočne, z objektu spomínania mení na subjekt, postavu, hrdinu. Hurban aj tu smeroval k pôsobivosti a komunikatívnosti písania. Bol a ostal aj po vyše stovke rokov jedným z najadresnejších.

Takto uvažuje v črte o Karolovi Štúrovi...

„*Národy, ktoré majú žiť, ktoré rozumejú svojej úlohe, čo ďalej pomýknajú človečenstvo, aby nesplesnivo v nehybnom stŕpnuti ducha, národy taktó rozumne chovajú medzi sebou tú oparovkyňu svojho ducha, literatúru, ako najdrahš' poklad večnosti, vynakladajúc na ňu silu všetkej svojej príčinlivosti a mohutnú starostlivosť svojich dní života.* Nuž, čo my – súčasníci – na to?

Beckov, rodisko Jozefa Miloslava Hurbana, syna evanjelického farára Pavla Hurbana, v súčasnosti zaniká v tieni ako-tak zrekonštruovaného hradu známeho povest'ou o žšafovi a lemovaného zvyškami zdevastovaného, zrejme židovského cintorína. Po rodákovi ani stopy. Skôr teda pátrajme v dlhodobom pôsobisku – Hlbokom. V pamätnej izbe...

Po stopách, hlboko v Hlbokom

Prvýkrát zhladnem počas štúdia na vysokej škole. Obdarený po predkoch privilégiom režijného lístka vystúpim z vlaku, ocitnem sa zoči-voči búde s nápisom Hlboké. Na okraji lesa. V júli 1995. Stromy, plechový prístrešok, kofaje, ja, zopár vtáčikov-letáčikov. Ani náznak civilizácie.

Súc ateista, letmo s pobaveným začudovaním nesmiernej dialky pripomeniem si náboženský zápal Hurbana prejavene v textoch písaných prevažne po česky. Názvy týchto diel na rozdiel od beletristickej tvorby (Olejkár, Slovensko a jeho život literárny, Korytnické poháriky) neovládám naspamäť. Zaiste, nespravodlivé, ba priam primitívnym antičeským nacionalizmom a ignoranciou duchovna zaváňa. Pre zmienku nezalost' neviem odhadnúť, či sa Hurban predsa na sklonku života nestal, v blízkosti trate z Trnavy do Kútov, sklamaný zrušením Maticy slovenskej a silnejúcim maďarizačným tlakom, bradatým pustovníkom. Pre hustý porast odkladám hľadanie cely či nory, kráčam popri trati k ceste s tabuľkou – Hlboké 7 km. S pobaveným začudovaním nesmiernej dialky vykočím. Načo pre koho práve tadeto ťahal štrelu? Odpoveď neviem. Dodnes nechápem, prečo je trať medzi Trnavou a Kútmi odklonená od sídiel. Tri kilometre za Senicou, tiež riadny kus v poli za Borským Mikulášom, kde sa nachádza rodny dom Jána Hollého, mimo zástavby Smolenic... netušim, tesim sa. Tajomstvo. Trate a tvorby. Hurá. Hurban a Hlboké. Izbu otvára na počkanie pracovníčka, po ktorú sa chodí do domu na druhom konci dediny – alebo mestečka? Pot v očiach rozostreje videnie detailov. Po zazvonení na bráničku múzejná tetuška vyráža na bicykli, ja pešo. Ulice majú sklon hodný sánkarskej dráhy. Pravdupovediac, keby som mal dosť peňazí na autobus stojaci hneď pri kostole, zradím štreku. Ibaže už som v múzeu kúpil Olejkára.

Z izby neutkveje žiaden svetoborný exponát. Zapamätám si múzejníčkin bicykel značky Liberta. Modrej farby, opretý o stenu. Teta živa, konečne dopozierám, so zaškripaním zatvára dvere. Vonku horúco, štvoram sa späť k štreke. Tu teda položili kameň slovenčine pod nohu, aby pevne stála. Nemyslel som na to, takéto vety sa nemyslia, ale opisujú a prepisujú z textu do textu, navyše ja som vtedy nemyslel vôbec, lial sa zo mňa pot. Nemyslieť je osviežujúce. A práve taktó sa prejavuje podstata nízkości – rezignácia na idey ukrývaná iba ak za plecía veľikánov.

Miloš FERKO

V rodisku legendárneho zbojníka Jánošíka sa najnovšie junácky pasujú i furmani

Tradícia, preteky aj vzrušujúce divadlo

Text a foto: Igor VÁLEK

Osemnásť pretekáři a ich štvornohí tátošíkovia sa nedávno postavili na štart ďalších pretekov gazdovských koní v Terchovej. V rodisku legendárneho zbojníka Jánošíka, priam pod dohľadom jeho sochy.

Kítašovci sa rútia do cieľa.

Už ráno pri príchode do centra tejto rázovitej obce, kde sa v druhú februárovú sobotu 14. ročník populárnych pretekov rozbiehal, bolo takmer na každom kroku vidieť zvýšený ruch a cítiť atmosféru čohosi nekaždodenného. Na ceste od kostola zasväteného sv. Cyrilovi a sv. Metodovi „v ústredí“ (ako povedia tunajší), ale i na tých od Vrátnej a od Oravy. No a vo vzduchu zas veľmi nízko viselo napätie charakteristické pre akúkoľvek súťaž, ľudské zápolenie. Akási bližšie neidentifikovateľná zmes súťaživosti, napätia i očakávania. Toho, čo pride a čo sa nedá celkom predvídať. Ináč by to nebola súťaž, no nie? Čo sa však zjavne predvídať (a či konštatovať) dalo, ba bolo doslova hmatateľne prítomné, to boli iskrivo biele snehové pláne a hromady snehu. Sprievodné javy tejto etapy zimy, ktoré vo viacerých častiach Slovenska skomplikovali práve v inkriminovanom čase jeho obyvateľom život.

Terchovcania sa však opäť raz zaskočili nenechali. Cesty i chodníky prehnuté, odhádzané, ba ani na voľných priestranstvách sa k mrazom vyštípanej oblohe netýčili haldy, ako by sa dalo očakávať vzhľadom na vývoj počasia. Recept na úspech nám prezradil zástupca starostu Marián Zajac: „Počítali sme s väčšou nádielkou snehu a keď bolo najhoršie, „zapriahli“ sme do práce ľudí i techniku a sneh sme povyvážali mimo obce. Ako vidno, oplátilo sa...“

Aj trať sa podľa riaditeľa pretekov a prednostu obce v jednej osobe Františka Kadaša podarilo napriek snehovej kalamite v uplynulých dňoch pripraviť tak, ako si to vyžaduje prísny „reglement“, ale i dobré podmienky pre divákov.

„Miesto pod sochou Juraja Jánošíka je dispozične veľmi dobre riešené a pri prvej disciplíne mali diváci pretekára na trati dlhej 800 metrov prakticky stále na očiach,“ dodáva Kadaš. Môžeme potvrdiť, veď niekoľko stovák väčších i menších divákov prejavovalo svoju spokojnosť i zápal pre takéto „divadlo“. Ozaj, čo to vlastne takéto preteky sú a odkiaľ sa vzali práve v Jánošíkovom kraji?

■ KONSKE ZÁPOLNIE

V skratke môžeme povedať, že to, čo v lete predstavujú, dajme tomu, populárne súťaže v kosení ručnou kosou, to v zimných mesiacoch znamenajú preteky furmanov a či gazdovských koní (obe pomenovania sú správne, záleží na uhle pohľadu). Oboje totiž atraktívnym spôsobom (našincovi dneška, ale i turistovi zo zahraničia) sprítomňujú časť tradičného spôsobu života našich predkov. Teda samozrejme nielen predkov, ale i súčasníkov žijúcich mimo centier na vidieku. Jednoducho tam, kde koník aj dnes príloží „ruku“ k dielu, keď ho gazda zavolá. Ide naposol o zaujímavé „prezentácie“, vhodne dopĺňajúce agroturistické aktivity patriace do atraktívneho balíčka ponuky pre turistov vo viacerých lokalitách Slovenska. V tomto prípade furmanov a pravdaže ich štvornohých pomocníkov. Ba často až rodinných kamarátov, ktorých by nevymenili

za žiadne akokoľvek výkonnejšie kone pod kapotou ťažných mechanizmov... Dnes už súťažne kosia deti, ženy i muži (máme už aj koseckú úniu spoliuorganizujúcu takúto ligu od Pohronia až po východ), aj poháňajú kone takpovediac kade-tade po vrškoch i dolinách pod Tatrami. Predsa však, keď hľadáme korene myšlienky pozdvihnúť legendárneho gazdovského ducha i ukázať sebe i druhým, že gazdovia nevysedávajú len v krčme špinaví a smrdiaci od hnoja, musíme do Terchovej. Tu skupina nadšencov pripravila prvé preteky gazdovských koní, autorom myšlienky bol Ján Grondžák. A že je hodná nasledovania, to nám ukazujú nielen skúsenosti z minulých rokov, ale aj fakt, že presvedčivý bol už onen prvý ročník. Ten sa za terchovským hotelom Diery, stojacim na turistickom chodníku k rovnomennej prírodnej kráse, stretol s veľkým ohlasom a motivoval organizátorov do ďalších konškových aktivít.

Už niekoľko rokov sa podujatie koná pod sochou Juraja Jánošíka, kde sa udomácnilo, a vyzerať to tak, že sa už stahovať nebude. Zatiaľ nie je na to dôvod, veď ako pripomína F. Kadaš: „Podujatie tu patrí a má svojich stabilných fanúšikov, ktorí sa zakaždým pretekov nevedia dočkať.“ Nedvojznačne v tomto zmysle vyznievajú i slová predsedu Združenia turizmu Terchová Jozefa Miča, ktorými oceňuje, že preteky gazdovských koní pozitívne vplyvajú na návštevnosť a prezentáciu Terchovej: „Každoročne ich navštívi počas celého dňa okolo 4 000 ľudí. Jednak preto, že sú to gazdovské preteky, a robíme aj ukážku fašiangových zvykov, ktoré sa tradovali v Terchovej.“

Poučení históriou preniesieme sa medzi samotných súťažiacich na „kolbis-ko“, kde sa kone napriek silnému mrazu potia tak, až sa im vykefované boky blýskajú a vzduch sa chveje vzrušenými hlasmi furmanov...

■ ŤAHAJÚ OBAJA

Gazdovia, ktorí prišli v onú sobotu do Terchovej, museli mať nielen koňa, ale k nemu, a či skôr za neho!, drevené hnojové sane a chomútový postroj. To je základná podmienka účasti. Základným pravidlom podujatia zas je, že gazda nesmie nútiť koňa na ťahanie bitím. Žiadny bič! Určite nielen ochrancovia zvierat majú radosť... Ozaj, aby sme nezabudli, štartové čísla nedostávajú furmani, ale kone. Už tradične v terchovskej súťaži musia pretekáři so svojim záprahom podšúpiť krst horúcim ohňom viacerých disciplín, hoci mrzne len tak praští. Tak, aby preukázali rýchlosť, silu, bojovného ducha i kumšt prenesený do spolupráce človeka a koňa. Všetko je už pripravené, v epicentre diania počuť povely: „čihy“, „hajta“ a „curík“. Kone tomu rozumejú, pre nás laikov ešte preklad: doprava, doľava a posledný znamená, že gazda chce, aby kôň cúval.

Podme teda na to, pripraviť sa, pozor, štart! Prvou disciplínou, zďaleka však nie symbolicky zahrievacou,

môžeme pokojne nazvať akosi nefalšovanou odmenou pre dovtedy makajúce kone. Teraz sa z nich totiž stávajú plnokrvní (sic!) diváci, pretože sledujú, ako si gazda počína v ich koži. Samozrejme bez toho, aby sa navzájom prezliekali... Gazda chytí sane, s ktorými sa dovtedy mordoval (v rámci údelu) kôň, a ťahá ich na trati dlhej štyri desiatky metrov. Má aj náklad – za sebou sediaceho malého kočiša, ktorý ho poháňa bičikom, za čo si zaslúži sladkú odmenu. Každý malý pohonič si zarobí medovník a veru dobre mu padne. Traja gazdovia s najlepším časom zas vyhrali po kartóne piva. To by jeden nepovedal, ako sa dá na takej krátkej trati vysmádnúť... Dobrovoľnou disciplínou na takýchto stretnutiach zvykne bývať aj štvrtá disciplína, súťaž o Siláka, najsilnejšieho koňa. Tá už je však akosi „mimo“, nezaráta sa do výsledného hodnotenia. Ba ozaj, ako vyzeralo to terchovské? V pretekoch celkovo zvíťazil Peter Kítaš starší pred Lubomírom Chromecom a Pavlom Kítašom. Odbornej porote sa najviac páčil kôň Tango (Ján Francisty ml.), divákom zas Princ (Jozef Jurko).

■ KŔM A KONÍČEK

Povedme si ešte, že najmladšou pretekárkou bola 13-ročná Karin Kítašová z Golanova, v okrese Nitra, s koňom Santos. Okolo koní sa pohybuje od piatich rokov a k jazdeniu sa dostala vďaka otcovi a bratovi. Akokoľvek to môže znieť podozriavo, už aj ona je skúsená harcovníčka.

„Trať bola dost ostrá. Skoro som sa tam aj vyvalila, ale zvládla som to,“ priznala sa dievča po prvej súťažnej disciplíne. Podľa jej otca Pavla Kítaša, mimochodom sedemnásobného celkového víťaza terchovských pretekov, sa uchytila hneď od malička. „Preteky sú takým relaxom. Dnes má každý starosti. Celý týždeň sa človek narobí a takto si v sobotu, nedeľu vydýchne, pustíme všetky starosti z hlavy a sme na pretekoch takí ako na dovolenke,“ rozhodol účasť na pretekoch Kítaš. Hovoril tak vlastne za poldesiatku Kítašovcov, ktorí do Terchovej prišli – podľa jeho naznačenej filozofie – dovolenkovat... Prechádzam sa pomedzi kone a ich gazdov. Veľké zvieratá s múdrymi očami stoja zväčša pokojne, sem-tam sa krmia z otičky voľne pohodenej pri nohách, sem-tam zavrtia hlavou a zaerdžia. Ktovie, čo si myslia? O ľudoch, o ťahaní sanok do kopca i o kľučkovaní pomedzi prekážky, o kriu všade okolo.

„Poriem, vozím hnoj, seno, drevo. Ale ja nemusím mať koňa na prácu. Keby som ho však nemal, nemohol by som spať. Ja mám koňa ako konička,“ hovorí ktorýsi chlap so širákou na hlave a s rukou láskavo položenou na širokom chrbte grošovaného koníka. To si teda myslí človek, čo prišiel so svojím koňom na súťaž. Ba vlastne, zdá sa, že o súťaž napokon ani nejde. A tak je to asi dobre.

Koník je pýchou gazdu.

Ako sa starať o tradície

Je málo ľudí na Slovensku, čo o nej nepočuli či nečítali. Ba čoraz menej je tých, čo v nej nepobudli. Aspoň pár hodín a či skôr pár dní. V aktuálnej bielej zime i v horúcom lete, počas sviežej jari a či farebnej jesene, ktoré prajú turistike a prechádzkam.

Aj vďaka blízkosti nádhornej fatranskej prírody; jedinečnému folklóru sústrednému aj okolo veľkého medzinárodného folklórného festivalu; dňom venovaným sv. Cyrilovi a sv. Metodovi (nezabudnime na blížiacu sa tohtoročnú veľkú jubileum!) s epicentrom v najväčšom slovenskom kostole zasvätenom našim vierozvestcom; Jasličkovej pobožnosti počas najkrajších sviatkov roka... Rázovitá Terchová, rodisko Juraja Jánošíka, si v tomto roku pripomína 300. výročie násilnej smrti svojho (nášho) hrdinu.

Zdanlivo z iného konca. Nie tak dávno (v piatok 25. januára) logo na slovenskej verzii Google nahradil obrázok. Písmená z tradičného ľudového vzoru a namiesto písmena „g“ najslávnejší slovenský zbojník Juraj Jánošík. V plnom skoku nad vatrou. Google si tak pripomenul nielen narodenie legendárnej postavy našej histórie, ale zároveň odštartoval aj program určený na podporu slovenských pamiatok, prírodných krás, folklóru a tradícií (viac sa dočítate v jednom z budúcich čísel SNN).

Jánošík sa takmer – ako za svojho nedlhého, no intenzívne naplneného života – stal opäť symbolom aktivity, ktorá by mala predstaviť kultúru a tradície Slovenska mladším. Ozaj, a čo Jurkovi rodáci? Aktuálne toľko, že už na 16. a 17. marca pripravili priam veľkolepý Prvý zbojnícky jarmok so symptomatickým názvom Smrť Jánošíkova (aj Botto by sa potešil, že nezabúdame na jeho baladu). Súčasťou bohatého programu bude jarmok tradičných remesiel, voňavá domáca zákalačka, dramatické vešanie na šibenici, pestrý folklórny program, divadelné predstavenia, tvorivé dielne pre dospelých i deti, dojemné stretnutie s Jánošíkovou milou Aničkou. Kto pride, nemal by si nechať ujsť ani návštevu muzeálnej expozície venovanej Jánošíkovi a jeho rodnej obci v priestoroch Považského múzea. Hoci iba pre zamyslenie sa nad tým, ako sa treba starať o tradície...

(Ilek)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Cesty do Ríma

Slováci chodievajú do Ríma odjakživa. Svedčia o tom zápisy v civildskom evanjeliári z 9. storočia, dokumenty v tajnom vatikánskom archíve z čias, keď Svätopluk bol kráľom a staroslovenčina jedným zo štyroch bohoslužobných jazykov sveta. Svedčí však o tom aj reliéf slovenských básnikov v Antico Cafe Greco na Via dei Condotti v uličke oproti Španielskym schodom v Ríme. K reliéfu Poeti Slovacchi s podobizňami Jána Kollára, Jána Smreka a Štefana Žáryho pripevnili sme 14. februára slovenskú trikolóru vedno s majiteľom kaviarne pánom Pelegrinim.

Aj pocta slovenským poetom, uctených Rímom, bola súčasťou cesty matičiarov do mesta, kam vedú všetky cesty. Matičnú púť sme však organizovali predovšetkým v súvislosti s 1150. výročím misie solúnskych bratov k nám a 150. výročím vzniku Matice. A tá púť bola úspešná, historicky úspešná. Triásteho februára na jednej z posledných generálnych audiencií Benedikta XVI. prvý raz v histórii odzneli z úst rímskeho pontifika slová „Matica slovenská“. A neboli to slová vyslovené len tak do vetra. Po tom, čo som mu odovzdal obraz, na ktorom žehná Slovensku spod Devínskeho hradu, na moju prosbu: „Ich bitte Sie, das Segen für die Matica slovenská und das ganze slowakische Volk,“ pápež požehnal aj Maticu, aj slovenskému národu. A na druhý deň, 14. februára, po slávnostnej bohoslužbe nad hrobom sv. Cyrila, na ktorej celebrujúci kardinál Jozef Tomko privítal stovky slovenských pútnikov, osobitne delegáciu Matice slovenskej, sme so sviečkami v rukách položili veniec so slovenskou trikolórou k Cyrilovmu hrobu.

Zažívame toho v poslednom čase veľa. Vzdali sme hold tvorcom hymny Hej, Slováci za účasti generálneho biskupa evanjelickej cirkvi a. v., zažili sme veľkolepé prijatie v Ríme. Drahí matičiari, prežívajte toto všetko ako dôkaz, že Matica žije a majú ju v úcte aj vysoké cirkevné autority.

PREDPLATNÉ NA ROK 2013

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese

snnredakcia@matica.sk

aj na na tel. číslo

043 / 4012 837

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ ŠALIANSKY MAŤKO OSLAUJE

Tento rok sa konalo v poradí už 20. obvodné kolo v interpretácii slovenskej povesti pod názvom Šaliansky Maťko J. C. Hronského. Súťaž organizoval Dom Matice slovenskej v Nitre v spolupráci s Obvodným úradom v Nitre. D MS privítal vo svojich priestoroch deti, ktoré sú svojou láskou k literatúre a čítaniu ochotné prezentovať i navonok. Na obvodnom kole sa zúčastnilo 55 žiakov z 26 základných škôl a osemročných gymnázií v Nitrianskom okrese. Počet prihlásených detí sa z roka na rok zvyšuje. „Som rada, že i napriek dnešnej, čoraz viac ustupujúcej knižnej kultúre, keď mládež trávi väčšinu svojho voľného času za počítačmi, tu môžeme privítať deti, ktoré rady čítajú a venujú sa recitácii,“ povedala v úvode súťaže Mária Miháliková, riaditeľka D MS v Nitre. Deťom sa prihovorili aj predsedníčka poroty Anna Kuklová a Danuša Hollá z Obvodného úradu v Nitre. Predsedníčka poroty povzbudila súťažiacich slovami: „Už teraz ste všetci úspešní, pretože v tejto chvíli reprezentujete svoju školu.“ Prednášajúci predviedli recitátorské schopnosti v niekoľkých kategóriách. Prostredníctvom dramatizácie textov sme sa ocitli vo svete povestí o našich mestách, hradoch a zámkoch, o známych osobnostiach, ale aj vo svete nadprirodzených bytostí, javov a čarov. Paleta predlôh i autorov bola oveľa pestrejšia v porovnaní s minulými rokmi. Najčastejšími autormi povestí boli však i tento rok obľúbení spisovatelia Mária Ďuričková, Zuzana Zemaníková, Jozef Horák a Jozef Melicher. Žiaci si pred vyhlásením výsledkov vypočuli cenné rady poroty

v oblasti práci s výberom a obsahom textu, intonačnými prostriedkami, využívaním gradácie deja a najmä s udržiavaním kontaktu recitátora s publikom. Veľkolepé výkony sú podľa poroty skryté skôr v jednoduchosti, jasnosti prejavu a prirodzenosti. Recitátori však podľa nej začínajú byť odvážnejší a skúsenejší. V I. kategórii na 1. mieste skončila Kristína Centková zo ZŠ Benkova v Nitre, dve 2. miesta získali Dávid Morvaj zo ZŠ Branč a Hannah Gilan zo ZŠ kráľa Svätopluka v Nitre. Dve 3. miesta sa ušili Filipovi Gypesovi zo ZŠ Alapiskola v Dolných Obdokovciach a Sabine Bandryovej zo ZŠ s MŠ z Lužianok. V II. kategórii sa ako prvá umiestnila Natália Kováčová zo ZŠ sv. Svorada a Benedikta z Nitry, druhý bol Martin Smutný zo ZŠ kniežaťa Pribinu z Nitry a tretia Ema Milová zo ZŠ Fatranská z Nitry.

Veronika BILICOVÁ

■ NAŠIM PREDKOM

MO MS v Batizovciach zorganizoval začiatkom februára 2013 už po šiesty raz hudobno-slovné pásmo o fašiangových zvykoch V kúdeľnej izbe. Je to akcia, ktorou žije celá dedina. Jej cieľom je prehľbovať vzťah mladých, ale aj starších ľudí k pôvodným tradíciám a zvykom. Postavenie kulís a zaplnenie kúdeľnej izby originálnymi rekvizitami (postel, kasta, kanapa, tanier, obrazy,...) trvá dva dni. Pri tejto akcii sa spája viacej generácií, pretože aj keď jedna generácia odide, ostatní môžu plynule pokračovať v práci ďalej. Je potešujúce, že u mladých ľudí sa prebúdzajú hrdoš k svojim predkom, pôvodným tradíciám, zvykom... A ak sa na akcii tiesni

v sále 300 ľudí, to tiež o čomsi svedčí. Po skončení pásmo matičiari skromne symbolicky pohostia všetkých v hľadisku pankuškami či škvarkovníkmi, pri prežívaní deja na javisku diváci doslova žijú z účinkujúcimi a pritom zabúdajú na svoje problémy, choroby, ťažkosti. Sme radi, že túto akciu navštevujú aj poslední pamätníci, ktorí zažili takúto kúdeľnú izbu naozaj. V samom závere matičiari a ich sympatizanti zaspievali pieseň, ktorú sami zložili a zhudobnil im ju profesor Bela Félix z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Je to pieseň, v ktorej je slovami povedané všetko, čo sme chceli touto akciou povedať my našim predkom.

Milan PASTRNÁK

■ SPOMIENKA NA L. STANČEKA

Miestny odbor Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi si 8. 2. 2013 pripomenul 115. výročie narodenia Ladislava Stančeka, slovenského skladateľa (zborníky, chrámové skladby), zborníka, teoretika, hudobníka a pedagóga. Dom MS v Spišskej Novej Vsi mu odhalil pamätnú tabuľu na budove Gymnázia na Školskej ulici, a tak naše stretnutie sa začalo položením venčeka práve tu. Za zvukov flaut žiakov základnej umeleckej školy slávnostný akt vykonal P. Kubičár a R. Kormošová. Program pokračoval v D MS videoprezentáciou života a hudobných diel, ktoré mala na starosti historička Ružena Kormošová. Nechýbali ani ukážky hudby autora. Osobnosť skladateľa je hlboko vrytá v srdciach obyvateľov mesta, ktorí ho aj osobne poznali. Poďakovanie za realizáciu tohto podujatia patrí tiež J. Prochotskej a E. Kalafútovej.

Jolana PROCHOTSKÁ

Jozef TATÁR: Turčianske povesti

Čitateľsky úspešný výber povestí z Turčianskej záhradky je v druhom, prepracovanom vydaní rozšírený o ďalšiu kolekciu zaujímavých príbehov a nádherné ilustrovaný. Zájmete až do pradávných minulosť, keď sa medzi Fatrami rozkladali len hlboké lesy a obrovské jazero a na jeho brehoch sa preháňal divý tur, nazriete do tajomstiev kedysi hrdých a nedobytných hradov, ...

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydaní Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Michal ELIÁŠ: Ozveny minulosti

V snahe využiť pozitívny príklad predstaviteľov slovenskej kultúry, umenia, vedy i politiky je pripravený tento súbor literárno-dokumentárnych pásiem. Obsahuje pásmo o vybraných spolkoch a osobnostiach, ktoré v roku 2009 mali okružle jubileum. Do publikácie sú zaradené pásmo k spolkom Všenárodný úľ – k 90. výročiu oživenia Matice slovenskej, Matematik z Gočova – Jur Hronec, Vodca ľudu – Štefan Moyses, Púť Živeny – Živena.

PRIPOMÍNAME SI

23. februára

– nemecký konštruktér áut Rudolf Diesel získal v roku 1893 patent na naftový motor, 120. výročie

– pred 115 rokmi sa narodil jeden zo zakladateľov moderného slovenského výtvarníctva, akad. mal. Karol Ondreička (1898 – 1961)

– 110 rokov, čo sa narodil český novinár Július Fučík, autor literárneho svedectva Reportáž spod šibenice, popravený v Berlíne (1903 – 1943)

– sto rokov od narodenia humoristu a spisovateľa Jána Kalinu (1913 – 1981)

– sedemdesiatpäťku má mim Milan Sládek

– päťdesiatich piatich rokov sa doživa predseda Národnej rady SR Pavol Paška

24. februára

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodila autorka slovníkov Mária Šalingová-Ivanová

– 85. narodeniny oslavuje básnik, prekladateľ a literárny vedec Viliam Turčány, ktorý o. i. nám zo staroslovenčiny do súčasného jazyka prebásnil Cyrilov Proglas

– sedemdesiatiny si pripomína Juraj Bindzár, režisér a scenárista – v roku 2005 v Bratislave rokovali najvyšší predstavitelia USA a Ruska Bush a Putin

25. februára

– pred 65 rokmi komunisti využili vládnu krízu a za pomoci ozbrojených milícií, policie a tajných služieb, ktoré mali od vojny pod kontrolou, vyvolali puč, ktorý neskôr nazvali Víťazný február

– pred 110 rokmi sa v Kalinčiakove narodil prvý guvernér Slovenskej národnej banky, univ. prof. Imrich Karvaš (1903 – 1981)

26. februára

– pred sto rokmi sa narodil doc. akad. mal. Fedor Klimáček (1913 – 1975), vynikajúci ilustrátor učebníc, kníh a časopisov pre deti

27. februára

– nacisti zapáli v Berlíne budovu Ríšskeho snemu, požiar využili na masové zatýkanie odporcov režimu

– pred štyridsiatimi rokmi na Majstrovstvách sveta v krasokorčuľovaní roku 1973 obhájil titul majstra sveta najlepší slovenský krasokorčuľiar všetkých čias Ondrej Nepela (1951 – 1989), pod vedením trénerky Hildy Múdrej bol päťkrát majstrom Európy a trikrát majstrom sveta

28. februára

– pred 285 rokmi (r. 1728) sa v Jasenovci narodil Jozef Bencúr, rektor slovenskej školy v Kežmarku, profesor na evanjelickej škole v Bratislave (umrel r. 1784)

– pred desiatimi rokmi zomrel významný publicista a literárny vedec PhDr. Pavol Števček (1932 – 2003), šéfredaktor Kultúrneho života (1963 – 1964), Literárneho týždenníka (po r. 1990), predseda Spolku slovenských spisovateľov, poslanec Národnej rady SR

1. marca

– v roku 1920 začalo svoju činnosť Slovenské národné divadlo v Bratislave

– pred 60 rokmi utrpel mozgovú porážku imperátor Sovietskeho zväzu Josif Vissarionovič Stalin, na následky ktorej onedlho zomrel

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADĽN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.